

DEMOKRASİNİN GÜCÜ: SİVİL TOPLUM

Katılımcı
demokrasinin
olmazsa olmazı
STK'lar hangi
projeleri hayata
geçiriyor, topluma
nasıl fayda
sağlıyor?

Kızımız
okuyacak

SAYFA 14-15-16

Otistik hakkı
insan hakkıdır

SAYFA 17-18-19

Kadın
hareketi

SAYFA 22-23-24

STGM'den sivil
toplum desteği

SAYFA 28

Mültecilerin 'Sessiz' Sesi 4-5-6-7

● Asya YAŞARIKİZ

Sağlıklı gıdaya "aracısız" ulaşmak mümkün
8-9-10 ● Melda ÇETİNER

Bu ders çantada keklik değil 11-12-13
● Çağdaş EDİNSEL

Kızımız okuyacak 14-15-16
● Dudu KARAMAN

Otistik hakları, ailelerine emanet 17-18-19
● Serap DİKMEN AHMETOĞLU

Dünyanın en renkli topluluğu: Romanlar 20-21
● Emine ŞEKER YALÇIN

Toplumsal muhalefetin en önemli gücü: Kadın
hareketi 22-23-24 ● Gülcan KAPLAN

Demokrasinin gücü: Sivil Toplum 28-29-30
● Gökçe ADAR

'Sivil Toplum' için çalışıyorlar 28
● Tamer MORKOÇ

STK'lar hem dayanışma örgütü hem kamu
denetçisi 29-30 ● Ali Safa KORKUT

Birlikten kuvvet doğdu 31-32-33
● Mehmet ÖZDOĞRU

Önce kendi hayatını kurtardı, sonra diğer
kadınlarınkini 34-35 ● Şehriban ALKIŞ

Pandemi de durdurmadı 36-37
● Gökdeniz ENGİN

Gazetecilerin hak arayışı 38-39
● Kübra DERİN

Değişimin öncüsü Sivil Toplum Kuruluşları

SİVİL Toplum, hem Türkiye’de hem de dünyada hızla gelişmekte ve yeniden şekillenmekte olan dinamik bir alan. Sivil toplumun örgütlenmiş hali olan Sivil Toplum Kuruluşları, yani kısa adıyla STK’lar hemen her alanda karşımıza çıkmakta.

Resmi kurumlardan bağımsız olarak ve gönüllülük esasıyla çalışan STK’lar; sendikalardan meslek odalarına, düşünce kuruluşlarından vatandaş insiyatiflerine kadar geniş bir yelpazede faaliyet gösteriyor.

Sosyal, kültürel, siyasal, insan hakları, eğitim, çevre, gençlik, kalkınma, engelliler gibi pek çok farklı alanda örgütlenen STK’lar, toplumsal gelişme ve demokratikleşme amacıyla çalışmalarını sürdürüyor.

Tüm bunlara karşın dünya ile kıyaslandığında ne yazık ki ülkemizde STK’lara katılım oranı halen çok düşük. Örgütlenmenin “Olumsuz” ve hatta “Kaçınılması gereken bir durum” olarak algılanarak örgütlenmeden korkulması STK’lara olan ilginin düşük olmasının başlıca nedenlerinden biri.

Tüm dünyada “Sivil Toplum Örgütleri” olarak adlandırılan bu yapılara ülkemizde “Örgüt” yerine “Kuruluş” tanımlamasının yapılması da ne yazık ki bu olumsuz algıyı kırmakta

Nihal Aşkin

igcabelif@gmail.com

pek başarılı olamadı.

Aristo’dan bu yana “Sivil Toplum” üzerine yapılan tanımlamalarda tam manasıyla bir birliklik sağlanamasa da günümüzde Sivil Toplum Kuruluşları’nın demokrasinin en önemli unsurlarından biri olduğu kuşku götürmez bir gerçek. İşte bu nedenle dünyada ve ülkemizde sivil toplum hızla gelişiyor.

Kendini bu işe adanmış gönüllülerin çabalarıyla STK’lar pek çok alanda inanılmaz mesafe kaydetti ve halen yol

almaya, mücadele etmeye devam ediyor.

Peki demokratik bir atmosferde olgunlaşabilen ve toplumların gelişmesi için çalışan STK’ların şimdiye kadar gösterdikleri çaba yeterli mi? Elbette ki hayır.

Toplumlar var olduğu sürece, devinim gerçekleşecek ve demokratik ortamın sürekliliği için STK’lar hep var olmaya devam edecektir.

Hazırladığımız bu ilavede, ülkemizde faaliyet gösteren STK’ların hangi alanlarda çalıştıklarını, ne tür çalışmalar yaptıklarını, hayata geçirdikleri farklı projeleri, dokundukları hayatları nasıl değiştirdiklerini okuyacaksınız. Kadınlar, Otistikler, Romanlar, Mülteciler başta olmak üzere dezavantajlı grupların STK’lar aracılığıyla eşit hak mücadelesine tanık olacaksınız.

Ülkemizde yaklaşık 122 bin STK’nın faaliyet gösterdiği düşünülürse; ne kadar çabalarsak çabalayalım her bir STK’ya bu sayfalarda yer vermek mümkün olmayacaktı. İşte bu nedenle “Sivil Toplum” için hazırlanan bu özel ekte; toplumun tüm kesimlerinin temsil edilmesine azami önem gösterdik. Bu kesimleri temsil eden STK’lar aracılığıyla onların sesini duyurmaya çalıştık.

Keyifle okumanızı diliyorum.

İzmir Gazeteciler Cemiyeti Derneği
İktisadi İşletmesi Adına İmtiyaz Sahibi

Dilek GAPPI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Erkan EYİGÜNGÖR

Tasarım

Ünsal DÖNMEZ

GAZETESİ’NİN ÜCRETSİZ EKİDİR

Sivil Toplum
Ek Koordinatörü

Nihal AŞKIN

Haber Müdürü:

Sinan KESKİN

9 Eylül Gazetesi’nin ekidir, parayla satılmaz. B.T. XX/XX/2021

ADRES: Akdeniz Mahallesi Şehit
Fethibey Caddesi No:73 / 31
Cezayirli İş Hanı

Konak / İZMİR

Telefon: 0 232 404 89 89

Fax: 0 232 464 89 79

BASKI YERİ:

İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.

Merkez Mah. 29 Ekim Cad.

İhlas Plaza No:11 A/41

Yenibosna Bahçelievler, İstanbul

Tel: 0212 454 30 00

● gazete9eylul@gmail.com ● www.dokuzeylul.com

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

PROJE EKİBİ

Yudum CURA - Semih AKSOY

**Basın Özgürlüğü
için Örgütlü
Gazeteciler ve
Güçlü Dayanışma
Projesi**

“Bu yayın Avrupa Birliği’nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla TGS ve İGC sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”

Mültecilerin 'Sessiz' Sesi

Ülkelerinde yaşanan kaos ve savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınan mülteciler, sığındıkları bu topraklarda zaman zaman kin ve nefret söylemleriyle karşı karşıya kalabiliyor.

Halklar arasında giderek keskinleşen bu ayırmda en büyük rol ise medyaya düşüyor

Asya YAŞARIKİZ

SURİYE iç savaşı ve ardından Afganistan yönetiminin Taliban tarafından ele geçirilmesiyle Türkiye çok sayıda göçmen ve mültecinin yeni yurdu oldu. Yoğun göç ile birlikte toplumsal mutabakatın henüz sağlanamadığı

Türkiye'de yaşayan çok sayıda göçmen ve mülteci, zaman zaman kin ve nefret söylemlerine maruz kalabiliyor. Mülteci hakları perspektifli bir söylemin oturması ve barış kültürünün var olduğu bir medya için mücadele eden Medya ve Göç Derneği (MGD) kurulduğu 2020 yılının Mart ayından bu yana, veri topluyor,

izleme raporları sunuyor, medya içeriği üretiyor, eğitimler veriyor ve disiplinlerarası işbirlikleri yapıyor.

Medya ve göç alanında çalışmalar yürüten gazeteci, araştırmacı, sivil toplum çalışanı, aktivist ve sanatçıları bir araya getiren Medya ve Göç Derneği, göç alanında çoğulcu, katılımcı ve hak

temelli bir bakış açısıyla bir sivil toplum bileşeni olarak demokrasinin önemli bir ayağını oluşturuyor. Dernek, ürettikleri içerik ile de mülteci temsiliyeti için çalışmalar yapıyor. Basın mensuplarına, sivil toplum çalışanlarına ve sivil vatandaşlara eğitim modülleri ve atölyeler sunan Medya ve Göç Derneği, bu doğrultuda farkındalık çalışmaları yaratarak bir arada yaşama kültürünü destekliyor. Geniş kitlelere de ulaşan MGD, medyadaki mülteci mitleri üzerine de çalışmalar yürütüyor.

NEFRETSİZ BİR DÜNYA

Bir arada yaşamının temelini "Nefretsiz Bir Dünya" olduğunun altını çizen Medya ve Göç Derneği, ilk projesini bu fikirden yola çıkarak hazırladı. "Proje Sessiz" ile Türkiye'de yaşayan mülteci ve göçmenlerin günlük hayatlarında karşılaştıkları ayrımcılıkların yer aldığı dijital bir hafıza merkezi oluşturuldu. Proje ile mültecilere yönelik yaygın olarak kullanılan tepki ve nefret söylemleri listelendi. Video ve podcast formatında hikayeleştirilen anlatımlarda göçmen ve mülteciler, "Türkiye'de hangi ayrımcı ya da ötekileştirici durumlarla karşı karşıya kaldınız?" sorusuna da cevap verdi. Mülteciler en sık "Tüm Araplar pis ama

Dilek İçten

sen öyle değilsin", "Neden ülkenizde kalıp savaşıyorsunuz", "Sınır dışı edilmelisiniz" gibi söylemlerle karşı karşıya kaldıklarını ilettiler. Çalıştıkları ortamlarda ya da yaşadıkları bölgelerde başlarından geçenleri de aktaran mülteciler "Biz toplumun diğer kesimlerine göre insan bile değiliz", "Sürekli aşağılanıyoruz" şeklinde duygularını dile getirdi.

FARKINDALIK ÇALIŞMASI

Peki medya, aşağılanmamak için ana dilini konuşamayan, ucuz iş gücüne mahkum edilirken cinsel tacize dahi maruz kalabilen ve güvensiz bir

ortamda yaşayan mülteci ve göçmenlerin günlük hayatta karşılaştıkları nefret söylemine karşı kamusal görevini nasıl yerine getirir? Medya, toplumsal barışa ve demokrasiye katkıda bulunabilir mi? Medya ve Göç Derneği Kreatif İçerik ve Araştırma Koordinatörü Dilek İçten,

Derneğin birlikte yaşama kültürü ve toplumsal uyuma katkısını çok önemsiyor. Bu yüzden de mülteci ve göçmenlerin topluma entegre olmasının ve birlikte yaşama kültürünün önünde büyük bir engel olan nefret söylemi ve ayrımcılık konusunda derneğin büyük bir rol oynayacağını düşünüyor. Dilek İçten şu sözlerle Medya ve Göç Derneği'nin demokrasinin en temel unsurlarından biri olan birlikte yaşama hususunda oynayacakları rolü özetliyor:

"Medyadaki nefret söyleminin mülteci ve göçmenlerin günlük hayatları üzerindeki etkisinde bir farkındalık oluşturmaya çalışıyoruz. Bu farkındalıktan sonra demokratik bir ortamda kimsenin din, dil, ırk ya da cinsiyeti üzerinden yargılanmadığı bir toplum içerisinde yaşamak mümkün olacak. Bu da ancak farkındalık yoluyla mümkün olabilecektir. Bu yolla toplum içerisindeki çatışmaları aşabilme şansımız olabilecektir. Bu bakımdan medya ve göç alanında ve özellikle "Göç ve nefret söylemi" alanında Medya ve Göç Derneği önemli bir rol oynuyor."

TEMEL SORUN İLETİŞİMSİZLİK

Mülteci ve göçmenlerin Türkiye'de karşı karşıya kaldığı ayrımcılık söylemi ne yazık ki yoğunlukla medya araçları yoluyla gerçekleşiyor. Bir kişinin veya grubun din, dil, etnik, engellilik, yaş, cinsiyet, cinsel yönelimini hedef alan, önyargıya dayalı, olumsuz ve saldırgan ifadeleriyle açıklanan nefret söyleminin

Yaşadıkları ayrımcılıkları anlattılar

MGD tarafından hazırlanan proje kapsamında hikayeleştirilen anlatımlarda göçmen ve mülteciler, "Türkiye'de hangi ayrımcı ya da ötekileştirici durumlarla karşı karşıya kaldınız?" sorusuna cevap verdi:

'ARAPLAR İNSAN BİLE DEĞİL'

"Türkiye'de ciddi bir ayrımcılık var. Böyle bir ırkçılık türüyle daha önce karşılaşmamıştım. 3 sene önce Türkiye'de yaşadığım için Türkçe biliyorum. İnsanlarla konuşmaya başlayıp Arap olduğumu söylediğim ilk anda bana "Pis Araplar" diye karşılık verdiler. Bunu söylerken hiç tereddüt etmediler. Bunun oldukça saldırgan, kaba ve anormal olduğunu düşünüyorum. "Bunu söyleyemezsiniz" dediğimde "Araplar öyle ama sen değilsin" diyorlar. Bunu hala oldukça saldırgan ve aşağılayıcı buluyorum. Bu durum başıma pek çok kez geldi. Hatta bir keresinde bir kadın yüzüme "Bence Araplar insan bile değil, dışarı atılmaları gerektiğini düşünüyorum" dedi.

'ONLARA GÖRE BİZ HİÇİZ'

"Bize aşağılayarak bakıyorlar. Bizim elimizde değil ki. Yanımızda duracakları, kardeş gibi davranacakları yerde bizi nasıl böyle hor görebiliyorlar? Türkler var diye çok yere gidemiyorum. Çünkü, eğer bir tartışma olursa cevap veremiyorum ve aşağılanıyorum. Gittiğim yerlerde o nedenle hiç Arapça konuşmuyorum. Onlara göre biz hiçbir şeyiz..."

'İNSANLARA GÜVENEMEDİM'

"Türkiye'ye yeni geldiğimiz zaman atölyede çalışıyorduk. Bir hafta çalıştım orada. Sonra iş sahibi "Bayanlar buraya yanlış gelmişler. Ben onları güzel bir yere götürüp, onlara göre iş bulurum, daha çok para kazansınlar" dedi. Ben önce ne dediğini anlamamıştım, bana sonradan anlattılar. Psikolojim çok bozuldu. İnsanlar bizi nasıl görüyorlar? Bir daha insanlara güvenemedim o olaydan sonra."

Mülteciler hangi söylemlerle karşılaşıyorlar

Medya ve Göç Derneği tarafından hayata geçirilen proje kapsamında Türkiye'de yaşayan mültecilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları tepki söylemleri ve mültecilerin bu durum karşısında hissettikleri listelendi. Bunlardan bazıları şöyle:

- ★ Tüm Araplar pis ama sen öyle değilsin
- ★ Araplar insan bile değil, Türkiye'den dışarı atılmaları gerektiğini düşünüyorum
- ★ İşimizi elimizden alıyorsunuz, neden savaşıyorsunuz
- ★ Gittiğim yerlerde kötü bakmasınlar diye Arapça konuşmuyorum
- ★ İnsanlara bundan sonra bir daha güvenemedim

oluşmasının temel kaynağını “yanlış bilgiye sahip olma” ya da “yeterli bilgiye sahip olamama” şeklinde açıklayan İçten, sorunun temel kaynağının da iletişimsizlik olduğunu düşünüyor. Eğer birey göç alanında çalışmıyorsa, sahaya ilgili bir iş yürütmüyorsa ya da bireyin günlük hayat içinde mülteci ve göçmenlerle bağlantısı sınırlıysa bilgiyi genellikle medya araçları yoluyla elde ediyor. İçten, “Çoğu zaman, ne yazık ki mülteci ve göçmenler konusundaki iletişimsizlik, sosyal bariyerlerden kaynaklı oluyor. Sahadan haber iletebilme, daha iyi inceleyebilme, mülteci ve göçmenlerle iletişime geçerek haber oluşturma süreçleri oldukça kısıtlı kalıyor. Dil ya da finansal bariyerler gibi sorunlar var. Medya içerik üreticilerinin çoğu zaman belirli tipler, bakış açıları, dezenformasyonlar üzerinde haber içeriği ürettiği ve bu içerikleri yaygınlaştırmayı desteklediğini görüyoruz. Aslında temel problem medya içerik üreticileriyle mülteci ve göçmenler arasındaki iletişimin oldukça kopuk olmasından kaynaklanıyor” ifadeleri ile gazeteciliğin önemine değiniyor.

Mülteci ve göçmenlerin ya herhangi

BİR AYDA 120 BİN MÜLTECİ

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye, Afganistan, Suriye, Pakistan, İran Irak gibi ülkelere mülteci ve göçmenleri alıyor. Müdürlüğün verilerine göre 2021 yılı Ekim ayında Türkiye’de tespit edilen düzensiz göçmenlerin sayısı 119.868. Bu kişilerin 49.952’si Afganistan,

18.007’si Suriye ve 12.687’si Pakistan uyruklu. Bunun yanı sıra, 2020 yılında Türkiye’de bulunarak Uluslararası Koruma Başvurusu talep eden göçmen ve mülteci sayısı 31.334 olarak açıklandı. Bu yılın Ekim ayı verilerine göre ise Geçici Koruma Statüsünde 3 milyon 723 bin 674 Suriyeli bulunuyor.

bir suça karıştıkları zaman ya da herhangi bir suça maruz kalıp kurban oldukları zaman habere konu olduklarını vurgulayan İçten, “Yani onlar için belirlenen toplumsal rollerin dışında davrandıkları zaman haber oluyorlar. Bunun yanı sıra herhangi bir katkı sağladıkları zaman, bir konuda iyilik yaptıkları zaman mülteci ve göçmenleri görüyoruz. Bu durum da okuyucular arasında ciddi bir nefret söylemi döngüsüne neden oluyor. Ama en çok gördüğümüz dezenformasyon konuları mültecilerin sağlık, eğitim gibi temel hizmetlerden ücretsiz yararlandıkları konularla ve güvenlik tehdidiyle alakalı. Bir de son dönemde özellikle gündem

olan mültecilerin Türkiye’nin genel ekonomik ya da demografik yapısı için ciddi bir tehdit oluşturdukları, ekonomik krizin temel sebebi oldukları ya da toplum içerisindeki yozlaşmanın, muhafazakarlaşmanın nedeni olacakları şeklinde pek çok haber içeriğiyle karşı karşıya kalıyoruz. Bu elbette ki bir değişime, avantaja ve dezavantaja yol açacaktır, ancak medya bunu sadece tek bir bakış açısıyla ele aldığı zaman, hedef göstererek yaptığı zaman aslında bu konuda oluşabilecek hem demokratik hem de katılımcı toplumsal tartışma alanını da engelliyor” diyor.

Medyada gördüğümüz bu dezenformasyon ya da mitler günlük hayatındaki mülteci göçmenlere bakış açımızı, algımızı şekillendiriyor. Medya ve Göç Derneği’ne göre, bu bakımdan medyada gördüğümüz mitler, mülteci ve göçmenleri her zaman için bir tehdit, problem, sorun, suçlu, kurban veya kahraman olarak görmemize ve bizim hem okuyucu hem de medya içerik tüketicileri olarak tek taraflı bir bakış açısına sahip olmamıza sebebiyet veriyor.

DÖNÜŞÜMÜN MERKEZİ MEDYA

Bu açıdan mitlerin çok kısa zamanda daha farklı bir biçimde ele alınmasının Türkiye’de yaşayan mülteci ve göçmenlerin kişisel hayatlarını da fazlasıyla değiştireceğinin altını çizen İçten, “Toplum olarak birlikte yaşama potansiyelimiz de değişecektir. Çünkü medya

MÜLTECİLERİN UMUDA KAÇIŞI

Türkiye aynı zamanda mülteci ve göçmenlerin, Avrupa’ya geçiş kapısı. 2014-2020 yılları arasında Türkiye’de bulunan toplam 18.016 Suriyeli 3. ülkelere yeniden yerleştirildi. Bu kişilerden 773 kişi Kanada’ya, 4081 kişi ABD’ye ve 2548 kişi de İngiltere’ye yerleştirildi.

Ancak mülteci ve göçmenler her zaman bir ülke tarafından 3. bir

ülkeye yerleştirilme şansı bulamıyor. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) raporlarına göre bu yılın ilk döneminde 2020’nin ilk 6 ayına göre iki katından fazla ölüm yaşandı.

IOM’nin hazırladığı rapora göre, Ocak-Haziran arasında deniz yoluyla Avrupa’ya gitmeye çalışan 1146 kişi öldü, bu yolu kullanan insan sayısı da yüzde 56 arttı.

ne kadar çok boyutlu, objektif, tarafsız, mülteci ve göçmenlerin gerçekliğini temsil eden içerik üretirse bizim mülteci ve göçmenlerin gerçekliğine ya da göçün dinamiklerine dair çok boyutlu bir bakış açısı geliştirmemiz daha kolay olacaktır " ifadeleri ile acil dönüşümün altını çiziyor.

Medyada değişim ve dönüşümün gerekliliği toplumsal barış ve demokrasi için böylesine kilit bir noktada iken, başka bir medya mümkün mü? İçten bu sorunun cevabını "Medya içerik üreticilerinin nefret söylemini tetikleyen içerikler üretmesindeki temel kaynaklardan bir tanesi bu konudaki farkındalığın oldukça düşük olması. Çünkü bazen bir haberci ya da gazeteci, bir mülteci ve göçmen hakkında ürettiği haber ya da içeriğin aslında o mülteci ve göçmen grubunun gündelik hayatı üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu gözlemleyemeyebiliyor ya da bunun ne kadar negatif bir etki yaratabileceğini öngöremeyebiliyor. Bu açıdan bizim dernek olarak en çok üzerinde durduğumuz nokta tüm hedef gruplarından önce medya içerik üreticileri arasında nefret söylemi konusunda bir farkındalık yaratmak. Bunun da medyanın değişmesiyle, toplumsal bakış açısının değişmesiyle mümkün olacağını düşünüyoruz ve tabii ki de

KAHRAMAN & ROL MODELİ

Vefa nöbeti! Suriyeli doktorlar Gaziantep'te sahaya indi!

Depremzedeleri elleriyle kazarak enkazdan çıkarmıştı

SURİYELİ KAHRAMAN
BAKAN SOYLU VE KOCA İLE BULUŞTU

Suriyeli çocuklar İstanbul'da hayat kurtardı

başka bir medya mümkün" ifadeleri ile aktarıyor.

Türkiye'nin göç politikaları nedeniyle çok daha uzun bir süre mülteci ve göçmenlerle bir arada yaşamaya devam edeceğini sözlerine ekleyen İçten, toplumsal uyum için değişim ve dönüşüme medyadan başlamak gerektiğini düşünüyor. Göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve basın çalışanlarının bunu önceliklerine alması gerektiğinin altını çizen İçten "Haber üretirken hem göç üzerindeki dinamikleri daha çok boyutlu bir bakış açısından değerlendirebilmek hem de bu bakış açısını üretimlerimiz

üzerinden toplumsal düzeye taşıyabilmek için, başka bir medya mümkün. Biz dernek olarak da her zaman şunun altını çiziyoruz ve buna inanıyoruz; ne zaman farkındalık oluşmaya başlarsa, ne zaman nefret söyleminin anlamını öğrenebilirsek ve bunun mülteci ve göçmenler üzerindeki etkilerini daha fazla konuşmaya başlayabilirsek tabii ki de, tüm medya içerisinde böyle bir dönüşümü oluşturabiliriz. O yüzden bu konuda farkındalık kazanmak ve bakış açımızı geliştirebilmek çok önemli. Dolayısıyla dernek olarak bu adımdan başlayarak yola çıkıyoruz."

Sağlıklı gıdaya “aracısız” ulaşmak mümkün

Son yıllarda insanların temiz, sağlıklı ve güvenilir gıdaya ulaşma arayışı, büyük kentlerde yaşayanları çarşı, pazar, market yerine, gıda topluluklarına yönlendiriyor. Tümüyle “gönüllülük” esasıyla çalışan gıda topluluklarının sayıları giderek artıyor

Melda ÇETİNER

TÜRKİYE’DEKİ gıda topluluklarının sayısı 50’ye ulaşmak üzere... İstanbul, Ankara, İzmir ve Muğla, en çok gıda topluluğuna sahip kentler olarak sıralanıyor.

İzmir’de Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğretim üyeleri ve çalışanlarının kendileri için kurduğu ilk oluşumun ardından, Gediz Ekoloji Topluluğu (GETO), Batı İzmir Topluluk Destekli Tarım Grubu (BİTOT), Homeros Gıda Topluluğu, Güzel Gıda Topluluğu, Foça Yeryüzü Pazarı ve Origin Gıda Topluluğu kuruldu.

Homeros Gıda Topluluğu’nun

kurucuları arasında yer alan Bilgisayar Mühendisi Emrah Özgün, 2016 yılında “ilk tanışma çemberi” ile başlayan süreci anlatırken, “Temel amaç; şehirde temiz gıdaya ulaşmak isteyen insanları aracısız olarak sağlıklı ürünlerle bir araya getirmek” diyor. Özgün, gıda topluluklarının çok büyümenin peşinde olmadığını, yerel kalıp farklı yerelerde gıda topluluklarının kurulmasını gözettiğine dikkati çekiyor.

Topluluğun kurulma sürecinde “gelişime ve değişime açık” ilkeleri belirlediklerini, gönüllü ve üretici sayısının zaman içinde büyüdüğünü, hiç ara vermeden her hafta ya da yazın ve pandemi

koşullarında iki haftada bir gıda dağıtımını yaptığını anlatan Özgün, kar peşinde olmadıklarını ve gönüllülük esasıyla çalıştıklarını, kendilerini tanıtmak amacıyla reklam yapmadıklarını dile getiriyor.

ADİL GIDA DERSİNDEYİZ

Kendilerine ait mekanları olmadığını ve bir sivil toplum kuruluşunun mekanına konuk olduklarını anlatan Özgün, üreticinin kendi imkanlarıyla getirdiği ürünleri önceden talepte bulunanların bizzat gelerek aldığını söylüyor.

Özgün, tarımsal üretimde çok fazla kimyasal, hibrit ve GDO’lu tohum, ilaç ve zararlı gübre kullanılması yüzünden

çarşı, pazar ve marketlerdeki ürünlerle güvenilmediğini vurguluyor. En doğal ürüne ulaşmak için hiç kimyasal kullanmayan üreticiyi aradıklarını ifade eden Özgün, nasıl bir üretim peşinde olduklarını şöyle anlatıyor:

“Bizim için sadece temiz gıda olması yetmiyor, üreticinin de bu işi inanarak yapmasını, bunu hayat felsefesi olarak yerleştirmesini bekliyoruz. Yumurta üretirken hayvan refahını gözetmiyorsa ondan ürün almıyoruz. Sadece temiz gıdaya erişmenin peşinde değiliz, adil gıdanın da derdindeyiz. Biraz fazla para vererseniz temiz gıdaya ulaşmak kolay. Organik ürünler alınabilir ama alt ve orta kesimin pazar fiyatının 3-4 katına çıkabilen bu ürünleri alması mümkün değil. Temiz gıdanın herkes için hak olduğunu düşünüyoruz. Bunun için de olabildiği kadar düşük fiyattan insanlara ulaştırma-ya çalışıyoruz.”

YERELDE ÜRETİM

Özgün, 10 üreticiden alınan ürünlerin 30-35 kişiye dağıtımının yapıldığını, zaman zaman da kendi üreticileri dışında temiz üretim yapıldığından emin oldukları başka üreticilerden toplu tedarik de yapılabildiğine dikkati çekiyor. Kapalı bir grup olduklarını, farklı

illerden gelen talepleri kabul etmediklerini belirten Özgün, “İlkelerimizden biri de karbon ayak izini azaltmak. Yerelde üretim yerelde tüketmeyi amaçlıyoruz” diyor.

Ayşe Karataşlı

Ürün aldıkları üreticileri belirlerken nerede nasıl üretim yaptığı, su temini, üretim yapılan yerin etrafında kirlenici olup olmadığını içeren ayrıntılı bilgi formunu doldurup imzaladıklarını, daha sonra kendilerini üretim yerinde ziyaret edip tanıştıklarını ifade eden Özgün, sonrasında gönüllülerin kendi aralarında toplanarak üreticinin kabul edilip edilmeyeceğine karar verdiğini söyledi.

Özgün, ürün fiyatının üretici tarafından belirlendiğini, fiyatların “organik pazardan düşük, market ve pazardan yüksek” olduğunu ifade ediyor.

HOMEROS DENEYİMİ

Eşi ile birlikte Homeros çekirdek kadrosu içinde yer alan Seray Beysülen, “İsteğimiz; ürün fiyatlarının normal pazar fiyatları seviyesine inmesi...Organik pazar seviyesinde değil ama fiyatların

herkesin alabileceği seviyede olması önemli” diyor.

Ayşe Karataşlı, Homeros Gıda Topluluğu içinde olmanın gıdaya bakışını değiştirdiğini, daha sağlıklı beslendiğini ve çevresini de etkilediğini, hatta “üretim yapabilir miyiz?” arayışına ittiğini ifade ediyor.

Gıda topluluklarına “farkındalığı artan ve sorgulayan” insanların ilgi duyup geldiğini söyleyen Karataşlı, marketin klimalı ortamında konforlu alışveriş yapmak yerine, üreticiyle sohbet ederek, seçerek aldığını yıkamadan yiyebilen

Ayfer Aksöz

insanların yazın sıcak, kışın soğuk altında bekleyerek sağlıklı ürünlere kavuşabildiğini dile getiriyor.

Homeros’taki birliktelikleri sonucu ortak alınan zeytinlikte üretim yap-

maya koyulan Seray ve Ayşe, toprakla uğraşmanın kendilerine iyi geldiğini belirtiyor.

Geleneksel yöntemle üretim yapan ailenin ikinci kuşak üyesi Mustafa Uçar, 70 dönüm alanda elde ettiği ürünleri Homeros Gıda Topluluğu’nda ve internet

üzerinden satıyor. Halen kendisiyle çalışan oğlunun üretimi devam ettireceğini belirten Uçar, ilaçsız ve atalık tohum ile üretim yapıyor. Isırgan otundan ya da kükürtle yapılan gözyaşıyla böceklerle mücadele ettiklerini anlatan Uçar, “Yaptığımız çiftçilikten gurur duyuyoruz” diyor.

HER EVİN BOSTANI OLMALI

BİTOT, GETO, Homeros ve Güzel gıda topluluklarına ürün veren üreticilerden Pınar Öztöpcü Kangal, 15 yıldan beri Seferihisar’da yaklaşık 20 dönümlük alanda tarım yapıyor. Kendisini “Apartman çocuğu” olarak tanımlayan Kangal, uzun yıllar bilgisayar mühendisi olarak hayatını kazanmış.

Kangal, gıda topluluklarının sayısının arttığına işaret ederek, hiç zehir kullanmadan temiz, organik sertifikalı tarım yaptıklarını ifade ediyor. İlaç kullanılarak üretim yapılan alanın anlaşıldığını kaydeden Kangal, doğanın dengesine zarar vermeden, ekosistemi koruyarak tarım yaptıklarını, ürünleri “kırmızı çizgimiz” dediği atalık tohumdan elde ettiklerini ifade ediyor.

Atalık ile hibrit tohum üretiminden elde edilen verimin çok farklı olduğunu belirten Kangal, “Bizim fiyatlarımızın pazar fiyatından fazla olması buradan kaynaklanıyor. Bir hastalık geliyor ürünün yarısı gidiyor. İlaç, gübre olmadığı için tümüyle bitkisel çözümler ve doğayı gözlemleyerek hastalıkları gidermeye çalışıyoruz” diyor.

“MODA” DEĞİL İHTİYAÇ

Her evin bostanı olması gerektiğini savunan Kangal “İnsan isterse kendi mutfağında bile bütün yeşilliklerini yetiştirebilir. Kompost yapıp saksı toprağını elde edebilir. Öte yandan, şehir bostanları projesi çok önemli. Temiz gıdaya erişim, gıda topluluklarının sayısının artmasıyla mümkün olacak” görüşünü savunuyor.

Göz doktoru Ayfer Aksöz ise, emekli olduktan sonra kendisi için güvenli gıda arayışı sonucu üretici haline gelmiş. “Bütün hastalıkların nedeni üretimde kullanılan kimyasallar” diyen Aksöz, kanser vakalarındaki artışın nedeninin üretimi artırmak için kullanılan ve denetlenmeyen kimyasallar olduğuna inanıyor.

Hastanelerdeki onkoloji servisinde yatan çocuk sayısının ürkütücü

oranda arttığına dikkati çeken Aksöz, kendi çiftliğinde üretmediği ürünleri de gıda topluluğundaki diğer üreticilerden satın alıyor. Ailesiyle birlikte Urla’da 15 dönümlük alanda üretim

yapan Aksöz, toprağı “Laboratuvar” olarak tanımlıyor. Üretimi zaman içinde öğrendiğini belirten Aksöz, “Tavuklarımdan aldığım ilk yumurtaları satmak için getirdiğimde bir tüketici, tavuk yemi kullanıp kullanmadığımı sordu. Kullandığımı söyleyince yumurtaları almadı. Böylece soya içeriği nedeniyle kullanılmaması gerektiğini öğrendim. Gıda topluluklarıyla aile gibi olduk ve

sürekli olarak beni eğitiyorlar” dedi.

Gıda topluluklarının sayısının artmasını, hem üretici hem de gönüllülerin gıda topluluklarını daha çok sahiplenmesini isteyen Aksöz, temiz gıda konusunda bilinçli olmak ve “moda” olarak bakmamak gerektiğini ifade ediyor.

TÜKETİCİ DEĞİL “TÜRETİCİ”

Gıda topluluğunda tüketicinin adı “türetici”....

39 yaşındaki Türetici Tuğçe Eker, sadece tüketici olmadığını, üretimden tüketime kadarki süreçten kendisini sorumlu hissettiğini anlatıyor. Temiz gıdayla beslenmek isterken aynı zamanda doğru üretim yapan üreticiye destek olmayı da önemseyen Eker, üreticiden çok şey öğrendiğini vurguluyor. Topluluğa katıldıktan sonra marketten paketli gıda alımını yüzde 80 azaltan Eker, sebze meyveden deterjana ve

kozmetiğe kadar geniş bir ürün seçeneğiyle ihtiyacını buradan karşılıyor. Eker, pandemi sürecinin temiz gıdaya ulaşma talebini de artırdığını belirtiyor.

Avukat Şefika Mısırlı da annesinin hastalığında sağlıklı gıda arayışı sonucu Homeros ile tanışmış. “Mesele sadece beslenmek değil. Hayata bakış açımı bitkilerle ve hayvanlarla ilişkimi de belirliyor. Üreticinin yaşlanan hayvanını acı çekirmeden kesmesi önemli” diyen Mısırlı, grubun temiz gıdaya bütünsel değerle bakışını önemseydiğini vurguluyor.

Mısırlı, “Paketli gıda yemeyip Homeros’tan aldığım ürünleri yediğimde kendimi daha sağlıklı hissediyorum. Beslenmenin de ötesinde beraber iş yapma ve ortak bakış açısı, sosyal yakınlaşma beni çok zenginleştirdi” diyor.

Bornova doğal tarım merkezi doğdu

BORNOVA Belediyesi, Homeros Gıda Topluluğu’nun çalışmaları sürerken Yakaköy’de 20 dönümlük motokros yapılan alanda doğal tarım yapılması projesini başlattı. Homeros Gıda Topluluğu içinden 15 kişilik aktif gönüllü ekibin çabası ve Bornova Belediyesi’nin desteğiyle, geçmişte “Çöl” olarak tanımlanan alanda 2 yıldan beri toprağı iyileştirme ve fidan dikimi, bostanda yaz ve kış sebze tarımı yapılmaya başlandı. Olumlu sonuçlar alınan merkezde amaç, “ilaçsız, zehirsiz, kimyasalsız” doğal tarım yapmak...

Bu ders çantada keklük değil

Bu üniversitede, “Sosyal Sorumluluk” dersini almayan hiçbir genç mezun olamıyor. Ders zorunlu ancak ders gereği gerçekleştirilen sosyal sorumluluk projeleri tamamen gönüllülük esasına dayanıyor. Uygulamanın mimarı Yaşar Üniversitesi Sosyal Sorumluluk Koordinatörü Kevser Çimenli ile konuştuk

Kevser Çimenli

Çağdaş EDİNSEL

HER öğrencinin sembolik olarak 1 krediye denk gelen sosyal sorumluluk dersini almadan mezun olamadığı Yaşar Üniversitesi’nde, 2015 yılından bu yana, binlerce öğrenci birbirinden farklı birçok projeye katılıp gönüllü olarak çalıştı ve binlerce insanın hayatına iyilik dokunuşu yaptı. Yıllar geçtikçe Yaşar Üniversitesi kültürünün bir parçası haline gelen bu iki ders onlarca Sivil Toplum Kuruluşu ile iş birliği gerçekleştirmesine de olanak sağladı. Pandeminin yavaşlattığı ancak durduramadığı bu iş birlikleri İzmir Depremi ve bölgesel yangınlarda da kendini gösterdi. Tüm bu STK, üniversite ve öğrenci ağının tam ortasında 22 yıl boyunca Sivil Toplum Kuruluşlarında profesyonel ve gönüllü olarak çalışmakla geçen bir yaşam birikimine ve tecrübeye sahip Üniversite Sosyal Sorumluluk Koordinatörü Kevser Çimenli var.

Sosyal sorumluluk ve girişimciliği içeren bu iki ders Yaşar Üniversitesi kurulduğu günden bu yana temel beceri derslerinden biri haline geldi. Yaşar Üniversitesi’nde bütün öğrenciler hangi

bölümde olursa olsun bu dersi almak zorundalar. Ve gönüllü olarak bir çalışmayı gerçekleştirmek zorundalar.

Üniversite, STK ve öğrenci iş birliklerini öğrenmek için Kevser Hoca’ya mikrofon uzattık. O da bizlere 22 yıllık deneyimlerini, çalışmalarını ve projelerini anlattı.

“Alanı çok iyi tanıyorum. Çünkü yıllarca hem çalışıp hem de gönüllü oldum” diyen Kevser Çimenli, “Gençlik alanı farklı bir alandır. Dinamik olmanız lazım, gençlerle olmanız lazım, gençlerin katılımı için alan yaratıyor olmanız lazım. Birlikte keşfetmeniz lazım. Siz biliyor ve öğrenmişsinizdir ama yeniden o öğrenmeyi keşfetmeniz lazım. En önemlisi de belki katılımcı düşünme süreçleridir. Bunun üzerine Yaşar Üniversitesi’nden gelen teklifle çalışmaya başladım. Burada yaptığım iş iki tane ders. Sosyal sorumluluk ve gönüllülük ile sosyal girişimcilik. Öğrencinin gönüllülüğü deneyimlemesini istiyoruz. İkincisi de gönüllülük konusunda deneyimler elde eden gençlerin devam etmek istedikleri zaman kendi gelişimlerini kurabilecekleri bir alan oluşturmak” dedi.

Kevser Çimenli kimdir?

Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi’nden mezunum. Benim sivil toplum ile ilişkim üniversite yıllarımdan TEMA Vakfı’nda çalışmamla başladı. Aynı zamanda Eğitim Gönüllüleri Vakfı’nın bur-siyeriydim. Üniversite bitince de vakfa olan borcumu nasıl ödeyeceğimi sormak üzere gittiğimde “bizimle çalışır mısın?” dediler. Onun ardından TEGV İstanbul’da 4 yıl boyunca çalıştım. Sonra özel bir okulda çevre projeleri üzerinde çalıştım. Sonra TEMA, Kadın Emeği Değerlendirme Vakfı’nda, Gönüllü Hizmetler Derneği ve Greenpeace gibi farklı STK’larda profesyonel ve gönüllü olarak çalışmaya başladım. Yani hem istihdam edildiğim yer STK oldu. Hem yerel hem ulusal hem de uluslararası çok farklı Sivil Toplum Örgütlerinde çalıştım. Ardından 2014 yılında İzmir’e geldikten sonra Yaşar Üniversitesi’nde sosyal sorumluluk ve gönüllülük ile sosyal girişimcilik dersi koordinatörlüğünü sürdürüyorum.

Öğrencilerin dersi ilk aldıklarında tereddüt yaşadıklarına değinen Çimenli "Hem gönüllü olacaksınız hem de zorunlu bir çalışma. Üniversite çağına kadar gönüllülükle hiç temas etmeyen gençlerin bir ön yargısı var. Çünkü Türkiye'de gençlerde gönüllülük oranı yüzde 5-7 civarında. Bu oran çok düşük. Zaten genel anlamda Türkiye'de sivil toplum örgütlerine katılım oranı düşük. Dolayısıyla bunun da gençlerde farklı olması beklenemez. Biz burada öğrencinin ilk başta yaptığı gönüllü çalışmadan keyif almasını ve işe yaradığını hissetmesini istiyoruz. Dolayısıyla STK'larla bu şekilde ortaklıklar kuruyoruz" diye ekledi.

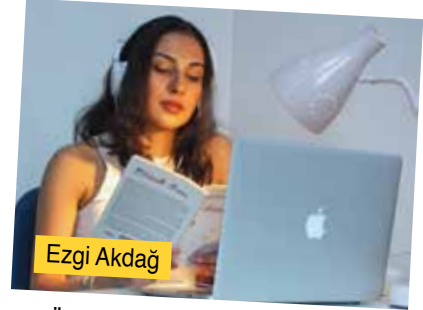
GÖNÜLLÜLÜK ESAS

Geçmişinde STK'yla dolu bilgi birikimi bulunan Kevser Çimenli bu

deneyimlerini şimdi öğrencilerine aktarıyor. "Hem gönüllü yönetimimi, projelerini bana veya gönüllülere neler kazandırdığını kendi yaşam deneyimlerimden biliyorum" diyen Çimenli gönüllülüğü sadece vermek değil, aynı zamanda alma süreci olarak özetliyor. Çimenli, "STK size çok şey kazandırıyor. Her şeyden önce bir ağ kazandırıyor. Daha önce hiç tanıma fırsatınızın olmadığı insanlarla bir araya geliyorsunuz. Bu sizin kendi kişisel gelişiminizde de çok iyi bir yol gösterici hale dönüşüyor. Üniversite toplumun ihtiyaç duyduğu bütün alanlarda yani kadın, çevre, çocuk, eğitim, yaşlılık ve hayvan hakları gibi bütün sorunlu alanlarda çalışma yapıyor" diye sözlerine ekledi.

Yaşar Üniversitesi'nde bugüne kadar LÖSEV, TEMA, Ege Orman Vakfı, EÇEV, TEGV, Sağlıkta Kalite Derneği

Görmeyenlerin sesi oldu

Üniversitede kendisini sosyal projelere adayın birçok öğrenci de var. Konuştuğumuz İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi öğrencisi Ezgi Akdağ duyduğu sorumluluk gereği hareket eden yüzlerce öğrenciden biri. Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM) için kitap seslendiren Akdağ "Projeyi ilk duyduğumda çok heyecanlandım. Görme engelli insanlara ses olma fikri benim için hem çok yararlı hem de çok özeldi. Kitap okuma sürecine kadar birkaç aşamadan geçtim. Örneğin, Küçük Prens kitabından 7 dakikalık bir deneme kaydı gönderdim ve kaydım onaylandı. Sonrasında seslendirmek için seçtiğim kitap onaylandı ve sonunda kitap okuma aşamasına geldim. Okurken, bir duyguyu karşıya aktarabilmek gerçekten zor oldu, ancak bu zorluğu birçok deneme yaparak yendim. Bu projeyi tanıdığım için çok mutluyum ve çalışmalarım başka kitaplarla da devam etmek istiyorum" dedi.

Sivil Toplum kariyeri oldu

Üniversiteden mezun olarak STK'yı bir yaşam biçimi haline getirenler de mevcut. 24 yaşındaki Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu Sezin Sezer de onlardan biri. Sezer şimdilerde üniversite hayatı boyunca onlarca STK ile iş birliğine giren ve bunu mezun olduktan sonra kurduğu Farkındalık Yarat Derneği (FARYA) ile bir kariyere çeviren İzmir Barosu'na bağlı bir avukat olarak yaşamını sürdürüyor.

"Tam burslu olarak okuduğum Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2020 yılında mezun olduktan sonra İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin Sosyal Projeler ve

Sezin Sezer

Sivil Toplum Kuruluşları Yönetimi tezli yüksek lisans programını kazandım. Hukuk, hak savunuculuğu, sivil toplum ve aktivizm alanlarında çalışmayı seviyorum ve hayatımı da bu alanlar üzerinden planlıyorum" diyerek söze giren Sezer bize 9 kadın ile birlikte kurdukları FARYA'yı ve çalışmalarını anlattı.

Sezer, "2019 yılı bitmeden dokuz genç kadın bir araya gelerek, insan hakları ve hayvan hakları alanında faaliyet göstermek

amacıyla FARYA'yı kurduk. FARYA, sivil topluma adım atmamı sağlayan ve bana oldukça değerli deneyimler, çalışma disiplinleri ve liderlik

vasıfları kazandıran bir yer. İnsan hakları ve hayvan hakları alanında hak savunuculuğu ve farkındalık yaratmayı hedefleyerek yola çıktık. Oldukça hızlı, efektif, üretken ve değişken bir yıl geçirdik ekip olarak. Etkinlikler ve atölyeler düzenledik. Gönüllülerimiz ile de gerek proje yazımı gerekse hak temelli metin yazılırlığı üzerine çalışmalar gerçekleştirdik. Öğretmeninden öğrencisine ve mezununa kadar Sivil Toplum Kuruluşu ile işbirliği yapan herkesin yaşadığı ortak his "heyecan"... Umudum bir gün Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'nın sivil toplum kuruluşlarını okullarda bir ders haline getirip çocuklara çevre temizliği adı altında çöp toplattırmaktan ileriye gitmesi" dedi.

(SAĞKAL) Çağdaş Toplum Gönüllüleri Derneği, Engelsiz Yaşam Derneği, Sokak Çorbacıları, Konak Mülteci Dayanışma Derneği, Hayvan Hakları Federasyonu ve barınaklarla iş birliği içine girilmiş.

YENİ PROJELER YOLDA

“Burada da öğrenciye hangi alanda çalışmak istersin diye onlara bir perspektif sunuyoruz. Bunların hiçbirisiyle çalışmak istemiyorsanız proje önerisi getirmelerini istiyoruz” diye konuşan Çimenli yıl sonunda 70-80 farklı özgün konuda çalışma ürettiklerini de belirtiyor.

Kevser Hoca sosyal girişimcilik dersinde ise son dönemde kendisini bile şaşırtan bazı çalışmaları ise şu şekilde bizlere anlattı: “Mülteci çocuklarda Türkçe konuşmakla ilgili bir dil sorunu var. Öğrencilerimiz 14 hafta sokakta oyun oynayarak Türkçe öğretimi üzerine bir program hazırladılar. Bu bence çok yaratıcı bir yöntem. Bunun için sahaya gittiler, gözlem yaptılar, ihtiyaçları tespit ettiler, çocukların nelerden hoşlandığına dair araştırmalar yaptılar. Diğer bir grup okula gitme oranı düşük ve servisle taşınmalı eğitim verilen bir bölgede araştırma yaptı. Sorunu analiz edip çözüm önerilerini düşünerek mevcut koşulları incelediler ve en uygun çözümün bisiklet olduğuna karar verdiler. Çocuklara bisiklet

hediye ederek bir çözüm buldular. Ayrıca bir de “gönüllülükte eğitim destek” dediğimiz bir çalışma var. Şimdi öğrencilerimiz bir uygulama geliştiriyorlar. Siz eğitime Destek verebileceksiniz bu uygulamayla. Uygulama, öğrenci ile gönüllüyü eşleştirecek. Çevrimiçi olarak gönüllü destek verebileceksiniz”

OYUNCAK KÜTÜPHANESİ

Artık Yaşar Üniversitesi’nde öğrenciler bu dersin ne kadar önemli olduğunun farkındalar. Bu derse geldiklerinde zorunlu olarak değil gönüllü olduklarını hissediyorlar. Öğrencilerin artık derse hazır gelmeye başladıklarını kaydeden Çimenli yaklaşık 60 öğrencinin Konak’ta oyuncak kütüphanesi yapmak için kolları sıvadığının altını çiziyor. Çimenli “Öğrencilerimiz artık tüm projeyi kendisi yapar hale geldi” diyor.

1 kredilik ders bu üniversitede muhteşem iş birliklerine sahne olmuş. Pandemi günlerinde iyilik platformunda apartman gönüllülüğü programını tamamen öğrenciler yürütmüş. Öğrenciler kimsenin evinden çıkmadığı dönemde yaşlıları ziyaret edip, ihtiyaçları saptamış, alışverişlerini yapmış. Komşusunun bahçesini düzenleyenler, evini temizleyenler bile olmuş. Çimenli öğrencilerin salgından sonra en büyük tecrübelerini İzmir depremi ve bölgesel yangınlarda verdiğini söyledi.

Şimdiye kadar neler yapıldı

- ★ Pandeminin başından bu yana yaklaşık bin 500 öğrenci katıldı.
- ★ ‘Apartman gönüllülüğü’ sayesinde, öğrenciler, risk grubunda bulunan birçok komşusunun market ve pazar ihtiyaçlarını karşıladı.
- ★ Çevrimiçi eğitim destekleri müzik, matematik, İngilizce, Almanca, Türkçe gibi birçok alanda oldu.
- ★ Bin saat çevrimiçi eğitim desteği,
- ★ 800 saat çevre temizliği
- ★ 250 saat hayvan barınağı bakım onarım ve temizlik çalışması
- ★ Zor durumda olanlar için gıda paketi, kıyafet yardımı gibi çeşitli çalışmalar da yapıldı.
- ★ Eğitimden uzak kalan 65 çocuğa tablet bağışlandı.
- ★ Salgın döneminde 115 ünite kan bağıışı yapıldı.
- ★ Deprem döneminde üniversitede bir toplama alanı oluşturulup 6 bin 332 kalem ürün depremedelere iletildi.
- ★ Çalışmaya, mezun, öğrenci, akademi ve idari birimlerden toplam 450 kişi katıldı.

Kızımız okuyacak

Kadın değişirse dünya değişir. Bunun ilk ve en önemli adımı ise kız çocuklarının eşit eğitim hakkı. Denizli’de üniversite öğrencisi kızlara destek olan Buldan Vakfı, gerçekleştirdiği desteklerle birçok kızın hayatına dokundu

Dudu KARAMAN

BİRLEŞMİŞ Milletler (BM), toplumsal cinsiyet eşitliğini, 2000 yılından beri, ana çalışma konularından biri haline getirdi. Toplumsal cinsiyet eşitliği, nitelikli eğitim, eşitsizliklerin azaltılması, ağların ve ortaklıkların geliştirilmesi BM küresel amaçları arasında yer alıyor. Yapılan çalışmaların etkisiyle eskiye oranla dünyada ve ülkemizde okula erişebilen kız çocuğu sayısı arttı ama gidilecek daha çok yol var...

Kız çocuklarının eğitime erişiminde fırsat eşitliği sunmak devletlerin ana sorumlulukları arasında yer alıyor. Fakat, ekonomik, sosyal, kültürel ve daha pek çok sebeple kızlar hak ettiği desteği göremiyor. Bu noktada sivil toplum faaliyetleri, toplumsal cinsiyet eşitliği ve eğitime erişimin önünü açma konusunda destekleyici bir mekanizma olarak devreye giriyor. Biliyoruz ki eğitim engellerin aşılmasındaki en önemli ilk adım. Bu amaçla biz de hayatı sivil toplum çalışmaları sayesinde eğitimle değişen kadınlarla konuştuk...

TEK ŞANSIM OKUMAKTI

5 kıta ve 60 ülkede faaliyet gösteren, milyarlarca Euro ciroyu yöneten uluslararası bir ağın üyesi bir şirketin ortağı ve Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı olan Meryem Salman, hayatı eğitimle değişmiş bir iş insanı. Onun hikayesi Buldan’dan Denizli’ye, Denizli’den İstanbul’a, İstanbul’dan Amsterdam’a, Amsterdam’dan tekrar Buldan’a uzanıyor.

Beş çocuklu bir ailenin en büyüğü olarak dünyaya gelen Meryem Salman’ın hayat yolculuğu 1964 yılında

Denizli’nin şirin ilçesi Buldan’ın Beyler Köyü’ne bağlı Hatipler Mahallesi’nde başlamış. İnternetin, cep telefonunun, hatta evlerde telefonun olmadığı, elektriğin bile bazı köylere henüz ulaşmadığı yıllarda Buldan’da ilkokula başlayan Salman, okumayı öğrenmenin hayatının dönüm noktası olduğunu vurguluyor. “O yıllarda Buldan’da şimdi bile olmayan bir şey vardı. İlçede bulunan üç sinema sanki dünyaya açılan kapıydı. Bu sinemalarda izlediğim filmler bana kasabanın dışında da bir hayat olduğunu öğretti ve tek hayalim dünyayı keşfetmek oldu. O zamanlar bizim için dünya çok büyük ve ulaşılmazdı. Denizli’ye bile çok zor giderdik...” diyor.

DEĞİŞEN HAYATLAR

Kendisi için hayallerini gerçekleştirmenin tek yolunun okumak ve çalışmak olduğunu erken yaşta fark ettiğini anlatan Meryem Salman, 1981 yılında, Buldan’dan üniversite sınavını kazanan tek kız öğrencinin kendisi olduğunu ifade ediyor. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü’nden ilk 10’a girerek mezun olmuş. Yüksek lisans sınavını kazanmış ama maddi imkansızlıklar nedeniyle okula devam edememiş. “Kız kardeşlerimin okuyabilmesi için çalışmam gerekiyordu ama kendime bir gün yüksek lisans yapmak için söz verdim. Bu sözü de 40 yaşına gelmeden tuttum, 2004 yılında, Amsterdam Üniversitesi’nde, Avrupa Birliği konusunda yüksek lisans yaptım” diyor. Amsterdam’daki yüksek lisansın ardından ülkeye olan borcunu ödemek için doğduğu topraklara geri döndüğünü anlatan Salman, başka kız çocuklarının da hak ettiği eğitimi olarak

Meryem Salman

hayallerine kavuşması için kolları sıvayınca Buldan Vakfı doğmuş.

Buldan Vakfı, 2015 yılında hayatları eğitimle değişmiş bir grup gönüllü tarafından yine eğitimle hayatları değiştirmek için kuruldu. 2016 yılında faaliyete geçen vakıf bugüne kadar 133 öğrencinin hayatına dokundu. 33 mezun verdi, halen 100 üniversite öğrencisine burs vermeye devam ediyor. Burs vermek için neden üniversite öğrencisi kızları tercih ettiklerini sorduğumuz Meryem Salman şunları söylüyor: “Elektiriği suyu olmayan küçücük bir köyde dünyaya gelmiş bir kız çocuğuyum. Kızlarını okutmak için ömrünü harcamış bir annenin kızıyım. Kendisi, uzak bir köyde olan okula dedem tarafından, kaçırılır diye gönderilmemiş bir annenin 5 kızından biriyim. Okumayı öğrendiğimde keşfettiğim ilk şey hayallerimin yaşadığım hayata sığmadığıydı. Ben hayallerime eğitim sayesinde ulaştım. Şimdi ise benim gibi genç kızların hayallerine kavuşması için çalışıyorum.

Burslar için en büyük kaynağı üyesi olduğumuz Adım Adım Platformu ile katıldığımız İyilik Peşinde Koş etkinliklerinden alıyoruz. Bunun dışında bize destek veren gönüllülerimiz de var. Sosyal Sorumluluk projeleri kapsamında yürüttüğümüz “1 Mum” ve “Kadınlar Dokuyor, Kızlar Okuyor” projemiz ile de kaynak

sağlıyoruz. İyilik Kazansın Platformu’nda da yer alıyoruz. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak için Sivil Düşün desteği ile bir proje yürütüyoruz, çok yakında bu projemizi de duyurmaya başlayacağız.

EN BÜYÜK HEDİYE EĞİTİM

Her bir öğrencimizin mezun olup bir işe girdiğini duyduğumda ya da gördüğümde o yaşlardaki kendimi hatırlıyorum. Onların artık kendi ayakları üzerinde durduğunu görmek, kendi istedikleri hayatı seçme şansına sahip olduklarını bilmek harika bir duygu. Bir ülkenin bütünüyle kalkınmasının temelinde kadınların eğitimi yatar. Çünkü kadınları eğitenler nesilleri eğitmiş demektir. İstatistiklere baktığınızda kadınların her konuda erkeklerle eşit olduğu toplumların kalkınma hedeflerine ulaşmış veya ulaşmakta olan ülkeler olduğunu görürüz.”

Kadınların kimsenin merhametine ihtiyaç duymadan kendi ayakları üzerinde durabilmelerinin çok önemli olduğuna dikkat çeken Salman, şu tavsiyelerde bulunuyor:

“Hayat çok zor. Bu hayatta kızınızı, kız torununuzu donanımsız bırakmayın, siz hayatları boyunca onların yanında olamayacaksınız, kimse sizin gibi onları koruyup kollamayacak. Eğitim onlara

bu hayatta verebileceğimiz en büyük hediye olacak. Çünkü kimseye muhtaç olmamak çok değerli. Kızlara sözüm; kollarınızı bilezikle değil, kendinizi bilgiyle donatın, hayallerinizin peşinden gidin ancak tecrübeye her zaman kulak verin.

Tüm kadın ve kız çocuklarının birilerinin merhametine kalmadan kendi ayakları üzerinde durduğu, kendine yapılan olumsuzluklara karşı koyabildiği, kendilerinin değerlerinin farkında olduğu ve başkalarının hayallerini değil kendi hayallerini yaşadığı bir toplum hayalim var. Onların gözlerinde göreceğim tek gözyaşının mutluluk gözyaşı olmasını diliyorum. Tüm kız çocukları kendi hayallerini yaşasın diye ömrüm boyunca çalışmaya devam edeceğim ve her birinin kendi ayakları üzerinde durduğunu gördüğüm her gün benim için bayram olacak”.

BURSIYERDİ, KOORDİNATÖR OLDU

Buldan Vakfı’nın hayatına dokunduğu kız öğrencilerden biri de 25 yaşındaki Hatice Akyol. O, artık Buldan Vakfı’nın Genel Koordinatörü olarak çalışıyor. Bir zamanlar vakfın desteği ile eğitim hayatını sürdüren Akyol, şimdi başka hayatların değişmesi ve kız çocuklarının hayallerini gerçeğe dönüştürebilmek için çalışıyor. Halen Dumlupınar Üniversitesi’nde Finansal Ekonomi

alanında yüksek lisans yapan Akyol'un hayali akademisyen olmak. "Kadın eğitimi bence kilit faktör, hatta benim gibi biri için olmazsa olmaz denilebilecek düzeyde" diyor ve Brigham Young'ın bir sözünü hatırlatıyor: "Bir erkeği eğiterseniz, bir adamı eğitirsiniz. Bir kadını eğiterseniz, bir kuşağı eğitirsiniz. "Kız çocuklarının okumasının, kendisini geliştirmesinin, yeni şeyler keşfetmesinin çok önemli olduğunu belirten Akyol, birine muhtaç olmadan yaşayabilmek için elinden gelenin de fazlasını yapanların başarıya, özgürlüğe ve güzel bir yaşama

kavuşacağına inandığını ifade ediyor. İnsanların hayatlarına dokunabilmenin bambaşka bir mutluluk olduğunu belirten Akyol duygularını şöyle dile getiriyor:

"Bugünlere gelmemde desteği çok büyük olan Buldan Vakfı'nda Genel Koordinatör olarak çalıştığım için çok sevinçliyim. Üniversite hayatım boyunca kendi ihtiyaçlarımı giderebilmemde

Hatice Akyol

Buldan Vakfı'ndan aldığım burs çok yardımcı oldu. Bu sayede kendimi güvende hissettim. İşleyen sürecin içinde olmam ve aile gibi olmamız benim kolay adapte olmamı sağladı. Vakfımızın çatısı altında güzel şeyler yapmak, insanlara dokunmak ve kızların eğitimle hayatının değişmesine destek olmak beni çok mutlu ediyor".

Hayatlarının nasıl değiştiğini anlattılar

Kızların yolunu aydınlatalım

Reyhan Dağcı (Endüstri Mühendisi): Toplumda kız çocuklarına destek olmaları gerektiğini söylemek isterim. Kız çocuklarına da toplumun aslında bir araya gelmiş insanlardan ibaret olduğunu, bütün kuralları kendilerinin yazması gerektiğini ve aslında sadece kendileri olmak için çabalamaları gerektiğini söyleyebilirim.

Ben öyle yaptım ve bunu yapanların da çok başarılı olduklarını, dahası geriye dönüp baktıklarında kendilerini yaşadıklarını gördüm. Hem maddi olarak hem de manevi olarak bütün kız çocuklarını desteklemeye hazırım. Yollarını toplumun içinde kaybettiklerinde zamanında benim de kullandığım bir ışıkla onları aydınlatmak isterim.

Her birey eşit olsun

Aysima Paspal (Erasmus Öğrencisi):

"Toplumun eğitmek çocukları eğitmekle, kız çocuklarını kendi ayakları üzerinde durabilecek birer birey olarak yetiştirebilmekle başlar. Bir ülkenin de medeniyeti istihdamda erkekler kadar kadınların da yer almasıyla. Kadın işi erkek işi demeden; sosyal, hukuki ve her türlü düzende tüm bireylerin eşit olması ve kendini toplumun bir parçası olarak görebilmesi benim hayalim. Bunun yolunun da eğitimden geçtiğine inanıyorum."

Asla pes etmeyin

Tuğçe Akpolat (Doktor): "Tüm kız çocuklarına söylemek isterim ki, tüm zorluklara rağmen asla pes etmeyin. Size inanmayanlar olabilir, olacaktır da. Tüm imkanlar her zaman sizin lehinize olmayabilir ama kendi gücünüzün farkında olun ve inandığınız şeyler uğruna savaşmaya devam edin. Eğitimin önemi bir yana ama, benim ve içinde bulunduğum Buldan ailesi için, kız çocuklarının eğitimine destek olmak çok mühim ve hassas bir konu. Bu nedenle bundan sonraki süreçte ben de başka kızlara destek vermek isterim."

Hayallerinizin peşinden gidin

Aysun Demirel (Mimar): Günümüzde maalesef hala kadınların toplumsal yeri olması gereken noktada değil. Eğitim almış, hayallerinin peşinden gitmiş ve bakış açısı gelişmiş bütün kadınların çevrelerine çok daha fazla değer kattığını düşünüyorum. Eğitim bizi ileriye taşır. Biraz çabayla çok güzel bir dünya yaratabiliriz. Korkmadan hayallerinizin peşinden gidin.

Yolunuzdan dönmeyin

Selda Çelik (Erasmus Öğrencisi - İspanya):

"Dünyada kız çocuklarının karşı karşıya kaldığı zorlukları sayarak bitiremem. Cinsiyet eşitliğinin halen daha sağlanmadığı bu sistemde, sizleri geri plana atmaya çalışacaklar ve bunu sizleri susturmaya çalışarak yapacaklar. Asla bunu hak etmiyoruz onun için kendinizden emin olun ve çıkacağınız yoldan dönmeyin!"

Hem bursiyer hem de gönüllü

İlkay Duyar (Mimarlık Öğrencisi): "Vakıfta uzun zamandır gönüllülük faaliyetleri yürütüyorum. İlk çalışma deneyimimin Buldan Vakfı'nda olması benim için çok değerli. Bu süreçte başarılı

ancak maddi desteğe ihtiyacı olan genç kızlara burs vermek adına katıldığımız maratonlarda koşarak bağış topladım. Daha iyi bir yaşam için iş ayırt etmeden, birden çok çalışmaya katıldık."

Otistik hakları, ailelerine emanet

Her 68 çocuktan birinde görülebilen Otizm, bir nöro-gelişimsel farklılık. Sosyal yaşam ve iletişimlerinde zorluklar yaşayan otistik bireylerin haklarını elde edebilmeleri için mücadele etmek ise, genelde ailelerine düşüyor. Bu zorluğu yaşayan ailelerin kurduğu otizm dernekleri, ülke çapında gerçekleştirdikleri eylemlerle otistik hakları için mücadele veriyor

Serap DİKMEN AHMETOĞLU

KARMAŞIK bir nöro-gelişimsel farklılık olan otizmin beynin yapısını ya da işleyişini etkileyen bazı sinir sistemi sorunlarından kaynaklandığı düşünülüyor. Türkiye’de kaç çocuğun otizmlili olduğuna dair elimizde ne yazık ki net bir sayı bulunmuyor. Dünya istatistiklerine bakıldığında 68 çocuktan bir görüldüğü düşünülüyor.

Temel özellikleri sosyal etkileşim ve iletişimde zorluklar ile sınırlı ilgiler ve yinelenen davranışlar olarak kendini gösteren otizmde uygulanan özel eğitim yöntemleri, içerik ve yeterliliği açısından oldukça tartışmalı bir konu. Ülkemizde halen uygulanan şekliyle en çok eleştirilen konu, haftada 40 saat olması gereken özel eğitimin devlet tarafından

sadece 2 saat olarak gerçekleştirilmesi.

Otistik birey için erken çocukluk dönemi bitince de sorunlar bitmiyor. Eğitim bu kez daha büyük bir sorun olarak ailelerin karşısına çıkıyor. Özellikle örgün eğitim veren okullarda kaynaştırma öğrencisi olarak okuyan otistik öğrenciler, bireysel eğitim planları başta olmak üzere uygulamada da bir çok sorunla karşılaşılıyor. Günlük yaşam içinde ayrımcılık yaşıyorlar. Otistik çocuklar okullarda, apartmanlarda, parklarda, restoranlarda genellikle kabul görmüyor. Yetişkin otizmlilere ise hiç yokmuş gibi davranılıyor.

OTİZM EYLEM PLANI

Yetişkin otizmlilerin yüksek öğrenim, istihdam gibi yaşama karışmalarına dair devlet tarafından gerekli ve yeterli

destek sağlanmamakla birlikte bakım desteği ihtiyacı olanlar için fiziksel altyapı ve kalifiye personel yetersizliği yaşanıyor. Bütün bu sorunların çözümü için aileler tek başlarına, kendi güçleri oranında mücadele veriyor. Otistik çocuk ve yetişkinlerin hizmetlerden eşit olarak yararlanmasını sağlamak ve bağımsız biçimde toplumsal yaşamın her alanına katılımlarını kolaylaştırmak amacıyla gerekli yasa, yönetmelik ve düzenlemeleri devletten ısrarla talep eden aileler bir araya gelerek hemen her ilde STK’lar kurmaya başladı. Türkiye’de ilk adım 1988 yılında Ankara’dan İlgili Otizm Derneği ile geldi. Aileler, bugün sayısı 120’ye ulaşan dernekler yoluyla otistik bireylerin akranlarıyla eşit yaşam koşullarına ulaşması için çalışmalar yapıyor.

Yıllarca süren bu çalışmalar 2013

yılında hükümet nezdinde ciddi bir adımın atılmasını sağladı. 8 STK'nın ortak çalışmasıyla Otizm Eylem Planı hazırlanarak hükümete sunuldu. Plan, 2016'da Resmi Gazete'de yayınlandı. Planın işleyişini takip etmek için 7 vakıf ve 5 federasyondan oluşan Türkiye Otizm Meclisi de kuruldu. Ancak, 2016-2019 yılları arasında uygulanması öngörülerek yürürlüğe giren plan hayata geçirilemedi.

ARAŞTIRMA KOMİSYONU

Down sendromu, otizm ve diğer gelişim bozukluklarının yaygınlığının tespiti ile ilgili bireylerin ve ailelerin sorunlarının çözümü için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırma Komisyonu, raporunu Mart 2020'de hazırladı, rapor 23 Şubat 2021'de Meclis'te görüşüldü. Ancak yine somut adımlar atılmadı. Bununla birlikte, derneklerin o tarihe kadar ısrarla peşinde olduğu Otizm Eylem Planı da gündemden düştü. Otizm alanında kurulan

STK'ların otistiklerin toplum içinde kabul edilmesi, yasal haklarına kavuşması, karşılaştıkları ayrımcılıkların son bulması

için mücadeleden vazgeçmeyen otizm derneklerine hedeflerini ve çalışmalarını sorduk.

Otistik hakkı, insan hakkıdır

İSTANBUL Bilgi Üniversitesi Hukuk ve Psikoloji bölümleri çift anadal programı mezunu, İstanbul Barosu avukatlarından Deniz Yazgan'ın 20 yaşında otistik bir kardeşi var. Yazgan, otizmi kendisine tema olarak seçmeye hayat bilgisi dersi ödevlerinde başlamış, lisede otizm kulübü ile devam etmiş.

KIRLI BİLGİ VAR

Tüm bunlardan hareketle 2015 yılında Ceviz Otizm Araştırmaları ve Toplumsal Savunma Derneği'ni kurduklarını belirten Yazgan "Otizm, tematik ve ayrıksı, çoğu insan hakları savunucusunun bilmediği veya kirli bilgiye sahip olduğu bir alan. Farklılıkları bulunan bireylerin onurlu ve dokunulmaz olarak, değerlilik bilinci ile özgürlük ve güvenlik içinde, katılımcı ve demokratik biçimde yaşamalarının sağlanması için çalışıyoruz. Otistik insanların özel durumunun erken tanınması, eğitim, öğretim, sağlık, adalet hizmetleri başta olmak üzere tüm toplumsal hizmetlere en yüksek düzeyde ve öncelikle erişilebilmesi, her türlü sömürü, ihmal ve istismardan, ayrımcılıktan, suçtan ve cezadan korunmalarının yanı sıra toplumun bu tür farklılıkları ve özel durumları öğrenmesini amaçlıyoruz" diyor.

Deniz Yazgan

Otistik insanların özgürlük ve güvenlik içinde yaşamalarının insan olduklarının kabulünden geçtiğini vurgulayan Yazgan, bu yönde yaptıkları çalışmaları şöyle anlatıyor:

ATÖLYELER DÜZENLEDİK

"Bu bağlamda nöroçeşitlilere "Sen benim sınavım-sın." gibi insan üstü veya "Sen bozüksün ve kötüsün, düzeltilmen lazım" gibi insan altı anlamlar atfedegeldiğimizde hiç kimseye fayda sağlayamayacağımızın artık bir ön kabul olması gerektiğini düşünerek, yarı edebi yarı akademik yeşil dergimiz BlogOtizm'i çıkardık.

"Hakkımı Koruyorum Projesi" ile dilekçe yazma atölyeleri düzenledik ve atölyemizi sürdürmeye devam ediyoruz. Aynı amaçla "Otizmli Hakları İnsan Haklarıdır

Projesi"ni kaleme aldık. Ceviz Otizm'in özgün ve bağımsız projelerinden biri olan bu projeyi 2020 yılının Temmuz ayında otizm komünitesinin dikkatine sunduk ve bir ay içerisinde 25 otizm odaklı STK ile proje paydaşı olduk"

ONLINE EĞİTİM

Proje Vizyon Toplantılarında Türkiye'de otistiklerin en önemli sorunlarını tespit etmek amacıyla anketler yaptık. 3 Aralık 2020 Dünya Engelliler Günü'nde online biçimde eğitimlerimize başladık ve tam 21 hafta boyunca, İNSAN 101, HAK 101, ÇOCUK 101, ENGELLİ 101, KADIN 101 gibi eğitimlerle hak savunuculuğu için gerekli olan hak bilincine beraberce erişmeyi amaçlayan başlangıç eğitimlerini sürdürdük. Proje ve kampanyaların engelliliği açıklayan sosyal model ile şekillenmesi, otistik adına veya yerine değil, otistik önderliğinde çalışmaların ortaya çıkması gerektiğini savunuyoruz. Biz, otistiklerin bütüncül yaklaşımlarla şekillenen eğitim, sağlık ve sosyal programlarda huzurlu, güvenli ve özgür yaşamlara sahip olmalarını, mutluluk alanlarını kendilerinin belirlemelerini ve toplum tarafından tecrit edilmeksizin, sokakta, okulda, parkta, lokantada, bir tartışmanın içinde, bir dost buluşmasında, kendilerini diledikleri şekilde ifade ederek var olmalarını istiyoruz."

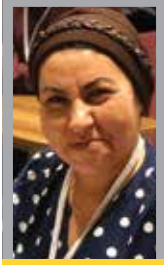

Kurumları çocuklarımızla istila ettik

BURSA Otizmli Bireyler ile Anneleri Yardımlaşma Derneği (BOBAYDER) Başkanı Kıymet Bilgici, 1996 doğumlu otistik bir çocuk annesi. Kıymet Bilgici, kendisini sivil toplum çalışmalarına iten sebebi şöyle açıklıyor:

KARARSAR OLMADIK

“Aktivist bir yapım olması sebebiyle hiçbir konuda kararsız olup dünyaya küsmedim. Çünkü çocuğum adına en değerli zamanları ah vah ederek ziyan etmemem gerektiğinin farkındaydım. Yaşadığımız sıkıntıları dilekçe haline getirip ilgili kurumlara iletiyor ama bir türlü istediğimiz sonuçları elde edemiyorduk. Özel Bursa Engelli Anneleri ismiyle bir platform oluşturarak sesimizi daha yüksek söylemeye başladık. Birbirimizden güç alarak sorunlarımız için kurumların kapılarını çalmaya başladık ve BOBAYDER’i kurarak örgütlü mücadeleye geçtik. Yerel yönetimlerden taleplerde bulduk. Baktık bize yanıt vermiyorlar

Kıymet Bilgici

bu kurumları çocuklarımızla beraber istila ettik. Oturma eylemi, imza kampanyaları, basın bildirisini okuma her yolu denedik. TBMM’ye defalarca gittik, sorunlarımızı ifade ettik. Bunun sonucunda yüzme havuzlarının haftalık belli saatlerini otizmli çocuklar için ayırttık, servis sağlayarak 4 yıl çocuklarımızı ve annelerini taşıdık. 3 yıl buz pateni, 13 yıl süren atla terapide gelişimlerine katkı sağladık. Kişisel gelişim atölyeleri, kermesler, çaylar düzenledik, doğa yürüyüşleri, moral motivasyon gezileri ile ailelere moral aşlamaya devam

ediyoruz.”

Yetişkin otistiklerin de sorunlarının devam ettiğine dikkat çeken Bilgici, 18 yaşını bitiren otistik gençlerin özel eğitim dışı kalarak evlerine hapsedildiğini belirtiyor. Bilgici “Bir çok sorunumuz var ama şu an önceliğimiz otizmli ve down sendromlu bireylere gündüzlü ve yatılı yaşam merkezleri açılması, mola evi veya geçici misafirhanelerin Bursa ve tüm illerde uygulanmasını sağlamak. Ayrıca, annelerin hak mahrumiyetlerine çözüm için devletten gerekli yasal düzenlemeleri yapması konusunda baskı kurmaya çalışıyoruz” diyor.

Tüm kesimlerle dayanışma içindeyiz

DENİZLİ Otizm Derneği (DOD) Başkanı Burcu Bilik, ABD, George Washington Üniversitesi’nde “Duygusal ve Davranışsal Sorunu Olan Çocukların Eğitimi alanında yüksek lisans yapmış, 1 yıl otistik çocuklarla çalıştıktan sonra Türkiye’ye dönüp çalışmalarını sürmüş bir isim. Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü’nde doktora çalışmaları devam eden Bilik, 2016’dan bu yana gönüllüsü olduğu DOD’un 3. Dönem Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yürütüyor.

Otistik çocuk aileleri tarafından 2014 yılında kurulan DOD’un hak mücadelesi

ve savunuculuk odaklı çalışmalar yaptığını belirten Bilik, otistik bireylerin insan hak ve onuruna yakışır bir hayat sürmesini desteklemek için toplumla tam olarak bütünleşmeyi sağlamaya yönelik faaliyetler yürüttüklerini belirtiyor.

AYRIMCILIĞA SON VERİLMELİ

Otistik bireyler için toplumun bütün kesimlerinin harekete geçmesi gerektiğine dikkat çeken Bilik, “Toplumdan beklentimiz kapsayıcı olması ve ayrımcı yaklaşımlara son vermesidir. Devletten en temel beklentimiz sorumluluklarını yerine

getirmesidir. Bunun için Anayasamız ve kanunların yanı sıra ülkemizin taraf olduğu BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi sözleşmelerin bir an önce uygulanmasını istiyoruz. Otistik hakları insan haklarıdır. Ayrımcılığa değil toplumsal bütünleşmeye ihtiyacımız var. İnsanca bir yaşam sürmek herkesin hakkı. Farklılıkların zenginlik olduğunu bilerek dünyayı herkes için daha yaşanabilir bir yer haline getirmek mümkün” diyor.

HEDEF DANIŞMA MERKEZİ

Farkındalık, savunuculuk, işbirliği ve politika geliştirme çalışmaları gerçekleştirdiklerini vurgulayan Bilik, işbirliğinin önemini vurgulayarak şunları söylüyor: “Otizm alanında örnek bir uluslararası danışma merkezi olmayı hedefliyoruz. Yerelde çocuk ve aile odaklı etkinlikler düzenliyoruz. Türkiye çapında otizmle ilgili politikaların belirlenmesi konusunda çeşitli STK’larla işbirliği yapıyoruz. Ayrıca faaliyetlerimizi uluslararası alana taşımak amacıyla 2020’de yüze yakın sivil toplum örgütünü buluşturan Autism Europe üyesi olduk”.

Burcu Bilik

Türkiye’de yaklaşık 3-4 milyonluk nüfusa sahip olan Romanlar, bin yıldır bu topraklarda barış içinde yaşasalar da bir çok konuda dezavantajlı bir yaşam sürüyorlar. Tüm çalışmalara rağmen dünyanın en renkli topluluğu Romanlar hakkında klişeleşmiş kalıpları kırmak hiç de kolay değil

Emine ŞEKER YALÇIN

Romanlar hakkında toplumdaki önyargıların, klişeleşmiş düşüncelerin kırılması için yapılan çalışmalar ne yazık ki Roman vatandaşlarının sorunlarını çözmeye yetmiyor. Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de Romanların yıllardır uğradığı ayrımcılık bugün de azalmadan sürüyor. Roman mahallelerinde bulunan okullarda birçok sorunun yaşanmasının yanı sıra okula devam etmeyen Roman çocukların sayısının fazlalığı oldukça ciddi bir mesele haline geliyor.

Romanların toplum içinde maruz kaldığı ayrımcılığı Roman dernekleri ve Roman milletvekilleriyle konuştuk. İzmir Romanlar Derneği Başkanı Abdullah Cıstır, 17 yıllık sivil toplum kuruluşu deneyimi ile birlikte ülke genelinde diğer derneklere rol-model olduklarını yine aynı zamanda hem AKP hem de CHP’nin Roman Eylem Planı’nın mutfak kısmında çalışmalar yürüttüğünü ifade ediyor. Roman vatandaşlara yönelik ayrımcılığın temel sorun olduğuna değinen Cıstır, “Bizim için her şeyden önce eğitim çok önemli. Ebeveynlerin de eğitimin her çocuk için hak olduğunu bilip

bu yönde yol gösterici olmaları gerekiyor. Çünkü eğitimsizlik beraberinde cehaleti getirirken kız çocukları için erken evlilik yolunu açıyor. Eğitime önem vermeyen ailelerin çocukları pandemi sürecinde fazlasıyla eğitim hayatından uzak kaldı. Pandemi döneminde eğitim internet üzerinden devam etti, ancak Roman mahallesinde kimin evinde internet var, kimse bunu sorgulamadı. Bu nedenle pandemi döneminde Roman çocuklar diğer çocuklara nazaran eğitim konusunda çok geride kaldı. Ayrıca erkek çocuklarımız erken yaşta çalışmak zorunda olmasa kız çocuklarımız çocuk yaşta kardeşlerine annelik yapmak zorunda kalmasa eğitim hayatında inanılmaz yol kat edebiliriz. Bu durum da maalesef Romanların eğitim hayatını olumsuz etkiliyor. Ten renkli-nedeniyle gittikleri okullarda yaşadıkları sıkıntılar da sorunlara bir yenisini daha ekliyor. Çocuklarımız, adını koyamadığı ayrımcılığı yaşadığını fark ettiğinde de okul hayatından soğuyor” diye konuştu.

Kendi çocukluk yıllarını da anlatan

Cıstır “Biz o dönemde çocuk yaşlarında ayrımcılığı tarif edemiyorduk. Ne olduğunu tam anlayamıyorduk. Ortaokul dönemimde bir öğretmenim dersi anlattıktan sonra bana dönerek ‘Evet sıra sende esmer vatandaş sen ne düşünüyorsun bu konuda’ dedi. Ben zaten esmerim, ama bana öyle seslenince benim rengim iyice değişti tabii. Bana ne demek istediğini o zamanlar anlamadım ama beni o cümlesiyle çok üzmüştü” diyerek okul döneminde maruz kaldığı ayrımcılığı hala unutamadığını aktardı.

Özeleştiri de yapan Cıstır, genel olarak her anlamda Roman kadınlarına gerekli ilgi ve alakayı gösteremediklerini belirterek artık bu durumun değişmesi için çalışmalar yapacaklarını söylüyor. Roman toplumunda önde olanın kadın olduğunu da

Abdullah Cıstır

ifade eden Cıstır, “Bugüne kadar hiçbir Roman derneğinde kadın başkan olmadı. Yönetim kurulu üyelerinde kadın sayısı yok denecek kadardı. Biz de aktif olarak görev yapabilmeleri için gerekli çalışmaları yapamadık. Ancak artık eğitimli

kadınlarımızdan talepler gelmeye başladı diyebilirim" ifadelerini kullandı.

ÖNYARGILARDN KURTULUN

Romanların yaşadığı sorunlar hakkında görüşlerini aldığımız 27. Dönem AK Parti İzmir Milletvekili Cemal Bekle de Romanlara yönelik "Çingene" tanımlamasının önyargı içerdiğine, nefret söylemini arttığına değinerek, bu sebeple Roman vatandaşlarının kendilerine "Roman" denilmesini tercih ettiğini söyledi. Bir grubun hala "Çingene" tanımını ısrarla kullandığına da dikkat çeken Bekle, "Maalesef toplumda Romanlarla ilgili yanlış algılar oluşturuluyor. Her şartta her koşulda kapı gıcirtısına oynayan toplum olarak biliniyor. Ancak Romanlar gündelik hayatta her bir insanda olan duyarlılığa sahip. Öncelikli olarak Romanlarla ilgili bu önyargılardan kurtulmak gerekiyor" dedi.

Cemal Bekle

İYİ BİR YERDE OLACAĞIZ

Avrupa ve Türkiye genelinde Romanların en yoğun yaşadığı şehrin İzmir olduğunu ifade eden İzmir Milletvekili Bekle, genel olarak Tepecik, Ballıkuyu, İkiçeşmelik, Kuruçay, Murtake (Ege Mahallesi), Gültepe, Ferahlı, Eşrefpaşa ve Çimentepe gibi semtlerde ikamet ettiklerini söyledi. 2009 ile 2021 yılları arasında yaşanan farklılıkları ortaya çıkarmak için bir araştırma yapacaklarını açıklayan Bekle, 2009 yılında Roman vatandaşlar arasında üniversite mezun oranı sayısının yok denecek kadar az olduğunu, ancak son yıllarda bu konudaki istatistiklerin değişmeye başladığını söyledi. Roman kadınların son dönemde çocuklarına 2 Roman İzmir milletvekilini örnek gösterdiğini dile

getiren Bekle "Artık gençlerimiz kendilerini daha iyi ifade ediyor ve özgüvenleri yüksek. Kullandıkları dil akademik dil. Gençlerimizin kendilerini geliştirmeye çalıştıklarını gördükçe hem mutlu oluyorum hem de onlarla gurur duyuyorum. Düne göre çok iyi bir yerdeyiz. Ama yarın çok daha iyi bir yerde olacağız" diyor.

Nefret dilinin yeni yetişen nesil ile birlikte giderek azaldığının da altını çizen Bekle "Gençlerimizin çoğu mahalle dışına çıkmak istemiyor. Neden peki? Kendilerini yaşadıkları alanda daha güvende hissediyor. Mahalle dışına çıksa ötekileştirileceğini biliyor. Mekansal dışlanma yaşıyorlar. Ancak her insan eşit haklara sahiptir. Eğitim hakından faydalanamayan bir birey, ne yazık ki istihdam hakkından da yararlanamıyor. Ancak hiçbir şey gençlerimizin eğitim hayatlarına engel olmasın. Eğitime inanarak daha çok çalışmak zorundalar. Çünkü çocuklarımız bizim umudumuz ve onlar bu ülkenin geleceği" dedi.

YAŞANAN SORUNLAR ORTAK

Bekle gibi Roman olan CHP İzmir Milletvekili Özcan Purçu da yüzyıllardır Romanların yaşadıkları sorunların aynı olduğunu söyledi. Derin yoksulluk, eğitim, istihdam, ayrımcılık, önyargı, dışlanmışlık, barınma, sağlık ve güvenlik olmak üzere 9 başlıkta bu sorunların incelenebileceğini ifade eden Purçu, Romanlara yönelik çalışmaların oldukça kısıtlı kaldığını ifade etti. 2009 yılında gerçekleştirilen Roman Açılımı'nın ardından hazırlanan Eylem Planı'nın 2016 yılında Resmi Gazete'de yayımlandığını, ancak yakın zamanda AB komisyonu tarafından yayınlanan 2021-Türkiye İlerleme Raporu'nda da belirtildiği gibi bu eylem planında yürütülen çalışmaların çok yetersiz kaldığını ifade etti. Purçu, birçok kamu kurum ve kuruluşunun, Roman Eylem Planı ve Projeler kapsamında kendilerine verilen görev ve sorumlulukları yerine getiremediğini dile getirdi.

Derin yoksulluk koşullarına bağlı

olarak, Roman vatandaşların genelde tek göz odalı evlerde, elverişsiz koşulları olan çadır ve gecekondularda yaşadığını ifade eden Purçu "En çok bu ve eğitim seviyesinin düşüklüğü nedeniyle

Özcan Purçu

Romanlar arasında erken yaşta evlilikler yaygındır. Bu da özellikle kız çocukların istismarına, eğitimi tamamlamamasına, hem psikolojik hem fizyolojik temelli sağlık sorunlarına, şiddete

maruz kalmasına yol açmaktadır. Bu dezavantajlar kadınların, hayatlarındaki tüm süreçleri olumsuz yönde etkilemektedir. Erken yaşta evlenmese bile eğitim hakkına erişemeyen ve böylelikle ekonomik özgürlüğünü elde edemeyen, yoksulluktan kurtulamayan Roman kadınlarımız, Romanlara karşı önyargı ve ayrımcılık nedeniyle birçok temel haklardan mahrum kalmaktadırlar. Bu durumun değişmesi ve Roman kadınlarımızın güçlendirilebilmesi için, Romanlara yönelik olarak yapılan her çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi gözetilmeli, gerekli durumlarda kadın vatandaşlarımıza pozitif ayrımcılık yapılmalıdır" dedi.

İktidara geldiklerinde Roman çocuklarına yönelik özel programlar planlayacaklarını, Roman kadınların kendi ayakları üzerinde durması ve üretime katkıda bulunmalarını sağlayacaklarını kaydeden Purçu "Sağlık, barınma, yoksulluk, sosyal dışlanma, önyargı gibi Romanları ilgilendiren birçok konuda da iyileştirmeler yapılarak, Romanların refah düzeyinin insani koşullara ve daha üst seviyeye çıkarılması için gerekli olan ve hem ülkemiz hem dünya çapındaki önerilere dayalı tüm çalışmalar yürütülecek ve sorunlarımız çözülmeye başlayana kadar süreklilik sağlanacaktır" diye konuştu.

Bahar Çelik

ÜNİVERSİTE MEZUNU, ŞİMDİ ÇİÇEK SATIYOR

Çiçekçi bir ailenin kızı olan Bahar Çelik, üniversite mezunu olmasına karşın Roman olması nedeniyle iş bulamadığını ve çiçek satarak hayatını sürdürmek zorunda kaldığını anlattı. Çiçekçilik yaparak dersaneye gittiğini ve Nişantaşı Üniversitesi İBF Sağlık Yönetimi bölümünü binbir zorlukla bitirdiğini belirten Çelik "2019'da mezun oldum. Ancak nereye gtiyssem iş bulamadım. Pandemiye

bahane ettiler. Ne yazık ki eğitim hayatında engel olmayan Roman oluşum burada engel oluşturdu, ön yargıyla karşılaştım. Romanlar hırsız olur, uyuşturucu bağımlısı olur, alkolik olur gibi belli kalıplar esas alınarak küçük düşürüldüm. İşe alım sürecinde ilk defa Roman oluşumla alakalı olarak olumsuzluk yaşadım. Okumak için çok çabaladım ama şimdi çiçek satıyorum" dedi.

Toplumsal muhalefetin en önemli gücü: KADIN HAREKETİ

İnsanlık tarihi boyunca bireysel hakları için çabalayan kadınlar, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamın eşit aktörleri haline gelmek, sömürü, baskı ve dışlamaya son vermek için kolektif olarak birlikte mücadele veriyor

Gülcan KAPLAN

Eşit yurttaşlık vaadinde bulunan ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla 19. yüzyılın sonlarında batıda güç kazanmaya başlayan kadın hareketi, tüm dünyaya yayıldı. Türkiye'deki kadın hareketi ise Cumhuriyet Dönemi ile birlikte güç kazanmışsa da aslında Osmanlı'nın son dönemlerine dayanıyor.

BİRİNCİ DALGA

Birinci dalga adı verilen bu dönemde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadınların kamusal hayatta yer almak, eğitim, çalışma ve oy hakkı için mücadele ettiklerini görüyoruz. Cumhuriyetin ilanının ardından, Türkiye'de ilk kadın örgütlenmesi olan Türk Kadınlar Birliği 1924 yılında kuruldu. Eşit siyasal haklar kazanmak için mücadele eden Birlik, düzenledikleri sempozyum ve konferanslarla ülke yönetimine seslerini duyurdu. Birliğin kapatıldığı 1935 yılından 1975'te kurulan İlerici Kadınlar Derneği'ne (İKD) kadar kadın hareketi bir ivme kazanamadı. İKD, 1980 askeri darbesiyle kapatılana dek yurt çapında kiteselleşerek, kadınları sokak ve eylemle tanıştırdı.

İKİNCİ DALGA

Kadın hareketi için "ikinci Dalga" olarak nitelendirilen 1980'lerden günümüze ise çok sayıda dernek, vakıf, üniversitelerin araştırma merkezleri gibi kuruluşların yanı sıra siyasi partiler ve diğer STK'ların kadın komisyonları hem kendi içlerinde hem de eylem birliği yaparak toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için mücadele etti. 1980'lerde kadınlar

Hilal Susuz

Gülcan Kaplan

bekaret kontrolü, aile içi şiddet, tecavüz, cinsel taciz ve "namus cinayetleri"ne karşı eylem birliği yaptı. 12 Eylül askeri darbesi sonrası ilk izinli, kitlesel kadın eylemi olan "Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü" 17 Mayıs 1987'de İstanbul'da düzenlendi. "Dayağın çıktığı cenneti istemiyoruz", "Haklı dayak yoktur", "Dayak aileden çıkmaz" sloganlarıyla gerçekleştirilen yürüyüş, kadın hareketi açısından bir dönüm noktası oldu. Yürüyüşten sonra şiddete uğrayan kadınlarla dayanışma ve bir kadın sığınağının açılması hedefiyle kampanyalar başlatıldı.

1990'larda kadın örgütlenmelerinin sayısı çoğalırken, farklılıklara rağmen bir arada durma, eylem ve güçbirliği de arttı. Cinsel tacize ve şiddete karşı "Mor iğne", "Bedenimiz bizimdir, bekaret kontrolüne hayır", seks işçisi kadınlara tecavüzde indirim uygulayan yasaya karşı "438. maddeye hayır" kampanyaları ve ortak eylemlerle kadınlar evde, sokakta ve iş yerlerinde uğradıkları şiddet ve tacize karşı mücadele etti. Bu dönemde eşitsizlik, kadına yönelik şiddet, aile

içi şiddet, kadının sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirilmesi için seslerini daha güçlü şekilde duyurdu.

2000'li yıllarda ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele eden kadın hareketinin ideolojik farklılıkları ortak mücadelenin engeli haline getirmeden, ortak eylem platformlarıyla birlikte hareket etmeye devam ettiklerini görüyoruz. AKP hükümetinin 2010'lardan itibaren dozu artırdığı muhafazakar ve gerici politika ve uygulamalarının sonucu olarak kadının bedenine ve yaşam tarzına müdahalesi karşısında kadın örgütleri ortak eylemlerle güçlerini birleştirerek kadınların sesini duyuruyor.

MÜCADELEYE DEVAM

Demokrasiyi kurumsallaştıracak en önemli toplumsal aktörlerden biri olarak yeni bir muhalefet biçimine dönüşen kadın hareketi, hayatın her alanında hem kadınların hak ve özgürlükleri hem de toplumun çağdaş normlara kavuşması yolunda mücadeleye devam ediyor. Muhalif her sesin susturulduğu, eylem için sokağa çıkmanın hemen göz altına alındığı OHAL döneminde bile kadınlar 8 Martlarda feminist gece yürüyüşleri düzenleyerek, cinsiyetçi politikalara karşı mücadele etmekten vazgeçmeyeceklerini gösterdiler, göstermeye devam ediyorlar. Yıllardır verdikleri mücadeleler sonucu kazandıkları haklarının geri alınmaması için etkili işbirlikleri kurarak birlikte ses çıkarıyorlar.

CİNAYETLER DURMUYOR

Hayatın her alanında her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması için kadınların verdiği mücadele devam ederken, Türkiye'de kadınların en "can alıcı"

sorunu hiç kuşkusuz her geçen yıl artarak devam eden kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri.

Ülkedeki her kadının korkarak yaşamasına yol açan bu sorun etrafında, bütün kadın örgütleri, STK'lar, etkili işbirlikleri kuruyor. Bu kapsamda çeşitli STK'lardan, siyasi partilerden, barolardan, meslek örgütlerinden, derneklerden, herhangi bir örgüte bağlı olmayan kadınlardan, öldürülen kadınların ailelerinden oluşan ve "çatı" örgütlenme diyebileceğimiz Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2010 yılından bu yana Türkiye'nin pek çok ilinde örgütlenerek kadın cinayetlerini durdurmak ve kadınların şiddetten korunmasını sağlamak için çalışıyor. Türkiye'nin dört yanında kadın cinayeti davalarının takipçisi olup kamuoyu oluşturuyor, adil yargılama yapılması, katillere caydırıcı cezaların verilmesi, kadın cinayetlerinin sürmesine yol açan indirimlerin uygulanmamasını sağlamaya çalışıyor.

YETERİNCE BİLİNİYORDU

Bu noktada sözü, her alanda şiddete maruz kalan kadınlara "Asla yalnız yürümeceksin" diyen Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Kadın Meclisleri Üyesi Hilal Susuz'a bırakalım:

"Münevver Karabulut cinayetinin işlendiği yıl arkadaşlarımız, 'Bu ülkede kadın cinayetleri varsa bir de mücadele örgütünün olması gerekiyor' diyerek yola çıktı. Çok sayıda kadın örgütlenmesi vardı ama kadın cinayetlerine karşı

bir örgütlenmenin gerektiği de çok barizdi. O dönemde medyada kimse kadın cinayeti tanımını kullanmıyordu bile. Töre cinayeti, namus cinayeti deniliyordu. Münevver Karabulut cinayeti kamuoyunda geniş yer bulmuştu, siyasilerin de gündemine girmişti. Dönemin Başbakanı Erdoğan'ın "Çocuğumuz öyle nereye giderse gitmesin olmaz, kendi başına bırakılan ya davulcu ya zurnacıya" demişti. Eski Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın "Herkes kızına sahip çıksın" açıklamalarını da hatırlarsınız. O günden bu yana kadın cinayetlerine, kadına yönelik şiddete ve çocuk istismarına karşı mücadele ediyoruz.

Aslında öncelikle kadın cinayetlerini durduracak olan biz değiliz. Bizim burada yaptığımız kadınların, hepimizin yaşamından sorumlu olan devletin ta kendisi. Bizim asıl amacımız, çalışmayan devlet mekanizmalarını harekete geçirmek. Bizden sorumlu devlet var ve kadın cinayetlerini durdurmak devletin ve mekanizmalarının yükümlülüğünde. O zaman biz de o mekanizmaları çalışmak zorunda bırakmalıyız.

Bir kadın öldürülüyor ve bu ölüm şüpheli halde bırakılabiliyor veya şiddete uğrayan kadın davasının peşinde koşmuyor. Aslında bir kadın ya da ailesi adalet mücadelesi vermek zorunda değil, vermek zorunda bırakılamaz. Devletin mekanizması kadının, ailenin yerine o mücadeleyi vermeli, bu bir kamu davasıdır deyip o davayı sonuca ulaştırmalı, gereken cezayı vererek adaleti sağlamalı. Bununla yükümlü. Ama olmuyor".

YASAL DEĞİŞİKLİK ŞART

Yasalarda gerekli düzenlemenin yapılarak "Kadın cinayeti" teriminin yasalara girmesi gerektiğinin altını çizen Hilal Susuz, açıklamalarına şöyle devam etti:

"Kadın cinayetlerinin başka bir niteliği var, sadece cinayet değil, kadınlar sırf kadın oldukları için, kendi hayatlarına dair karar vermek istedikleri için öldürülüyor. Ama yasalarda kadın cinayeti terimi yok. Yıllarca hep şunu duyduk, İzmir'de de mi oluyor? Birkaç sene önce jandarmasının yayınladığı raporda, en çok

büyük şehirlerde, İstanbul, Ankara ve İzmir’de kadına yönelik şiddetin yaşandığı açıklandı. Biz de bunu savunuyorduk, büyük şehirlerde kadınlar modern haklarına daha fazla ulaşmak istiyor ama bu hakka ulaşmak isteyince erkek şiddetiyle karşılaşılıyor maalesef. Kadınların sırf kadın olduğu için yaşadığı birçok sorun var, bu sorunların, şiddetin en son boyutu da cinayet. Bu nedenle yasada “kadın cinayeti” kavramı mutlaka olmalı.

Kadın cinayeti davalarında kamuoyu yaratılması çok önemli. Bunu, müdahil olduğumuz bütün davalarda çok net olarak görüyoruz. Safiye Karakoç cinayeti davasında sanık avukatının, “Ülkede kadın cinayetlerinin artması nedeniyle oluşan toplumsal baskının mahkemeye yansımından kaygı duyuyoruz.” sözleri bunu apaçık ortaya koyuyor. Aynı davada dinlenen tanık “evli bir kadınla ilişkisi olduğunu bilseydim” gibi bir cümle kullanınca mahkeme başkanı “Senin ne haddine başkasının hayatına, namusuna laf söylemek, sen kendi namusuna bak.” diyerek onu susturdu. Bir kamuoyu yaratılmasaydı, biz duruşmada olmasaydık, başkan bu cümleyi kullanacak mıydı, o tanığı susturacak mıydı? Hiç sanmıyoruz.

En son Şule Çet davasında da yaşadık. Şule Çet

öldürüldüğünde intihar olarak açıklanmıştı biliyorsunuz. Biz dedik ki bu nasıl bir intihar, böyle bir intihar olmaz. Eylemler yaptık ve bir kamuoyu oluştu. Bunlar olmasaydı kamuoyu oluşturulmasaydı, biliyoruz ki sanık tutuksuz yargılanacaktı.

PEŞİNİ BIRAKMADIK

Daha önce örneğini çok kez yaşadık. Büyük bir toplumsal baskı oluşturuldu, mahkeme salonu ilk duruşmadan son duruşmaya kadar tıklım tıklımdı. Dolayısıyla kamuoyu oluşturduğumuzda, bizler davayı takip edip müdahil olduğumuzda mahkeme heyetinin dosyayı daha dikkatli ele aldıklarını düşünüyoruz. Aslında şunu biliyorlar, mahkeme salonundan çıkacak kadınların en ufak sesi, itirazı önemli. Mahkemelerde iki türlü karar çıkıyor. Ya toplumda kadın cinayetlerinin, kadına yönelik şiddetin durmasına yönelik caydırıcı bir ceza ya da bunun tersine bunun önünü açacak karar çıkıyor. Mahkeme salonlarındaki sanık avukatları da, mahkeme heyeti de bunun gayet farkında. Zaten davada müdahillik talebinde bulunurken bunu dile getiriyoruz, buradan çıkacak bir karar Türkiye’nin başka yerinde diğer kadınların hayatını etkileyecek diyoruz”.

KRAVATLA OLMAZ

Platform olarak duruşmalarda yer almalarının çok önemli olduğunu ifade eden Susuz, şöyle devam etti:

“Eskiye oranla, kravat taktı, iyi halinden indirim verelim ya da uydurulan aldatma hikayelerine kanalım diyen heyet artık pek yok. Ama heyetine göre

de değişiyor. Davalara gide gide heyetleri biliyoruz artık, bir karar çıktı mesele bu davaya şu ağır ceza baksın bizim istediğimiz gibi bir kararla sonuçlanacaktı, ama bu heyet indirim verdi diyoruz. Aslında bunun olmaması lazım. O yüzden bizim mahkeme salonlarında olmamız kesinlikle çok önemli.

DURUŞMADA OLMAK ÖNEMLİ

Platformun ilk kurulduğu dönem, aile bakanlığına sürekli ülkede kadın cinayeti verilerini soruyorduk. Bakanlığın cevabı “bizim öyle bir verimiz yok” oluyordu. Onu bırakın, bakanlık kadın cinayeti olduğunu bile kabul etmiyordu. Bu tanımı 2 senedir kullanıyorlar. Bu yüzden biz kendimiz rapor tutmaya başladık. Daha sonra da dijital “anıt sayaç”ı oluşturduk. Her ay düzenli olarak kadın cinayeti raporlarını hazırlayıp paylaşıyoruz. İçişleri Bakanlığı’nın ise bizden çok daha az verisi var. Pandemi döneminde elinde sınırsız imkanları olan koskoca İçişleri Bakanlığı nasıl olur da bizden daha az sayıda kadın cinayeti var der. Biz kadınların nerede öldürüldüğünü söylüyoruz, ismini, ne şekilde öldürüldüğünü söylüyoruz ama bakanlıkta bu bilgi yok. Bizde nasıl oluyor? Biz herkesin gönüllü çalıştığı, mücadele ettiği kadınlardan oluşan bir örgütüz”.

YALNIZ DEĞİLSİNİZ

Kadın cinayetlerinin toplumsal bir sorun olduğunu vurgulayan Susuz sözlerini şöyle noktalandı;

“10 senedir rapor tutuyoruz ve kadın cinayetleri sayısının düştüğü tek bir yıl var. O da İstanbul Sözleşmesi’nin imzalandığı yıl. O sene şunu çok net yaşadık, bütün politikacılar “kadın cinayetlerine hayır, bu cinayetleri durduracağız” söylemlerini kullandı. O zaman demek ki bu ülkeyi yönetenlerin, devletin başındaki kişilerin, siyasetçilerin cinsiyetçi politikaları, kadın karşıtı söylemleri bir tarafa bırakmalarının topluma çok büyük etkisi oluyor. Devletin kadın cinayetlerini durdurmak için toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik ciddi adımları atması lazım. Önce söylemlerinden başlayıp ardından kararlı olduğunu göstermesi lazım.

Son olarak mücadele çağrısı yapalım. Biz biliyoruz ki kadınların yaşadığı sorunlar bireysel değil toplumsal mesele. Şiddet ve kadın cinayetleri de ancak toplumsal mücadele ile üstesinden gelinebilecek bir konu. O yüzden tüm kadınları bizimle birlikte mücadeleye çağırıyoruz ve hiçbir kadın asla yalnız yürümeyecek diyoruz. Adalet mücadelesinde hiçbir aile yalnız değil, biz varız”.

Demokrasinin gücü: SİVİL TOPLUM

Türkiye’de çok geniş bir yelpazede faaliyet gösteren STK’ların sayısı bugün itibariyle 122 bine yaklaştı. 41 bin kişinin istihdam edildiği ve bundan çok daha fazlasının gönüllü olarak çalıştığı STK’lar zor durumda olan, eşit hak mücadelesi veren, ayrımcılığa uğrayan her kesimin yanındaki en büyük destek

Gökçe ADAR

ODA, sendika, vakıf ve dernek adı altında faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşları (STK), belli bir kesime yardım etmek amacıyla kuruldukları gibi aynı zamanda dezavantajlı grupların seslerini duyurmaları için oluşturdukları birer topluluktur. “STK” ve “Demokrasi” kavramlarını birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü; bir ülkenin STK sayısı, o ülkenin demokratikliği hakkında çok önemli fikir verir. Demokrasiniz ne kadar gelişmişse, ülkenizdeki STK’lar da buna paralel olarak o denli güçlü, sayısal olarak çok ve etkilidir.

Son zamanlarda iktidara olan

güvenin azalması ve çözülemeyen toplumsal sorunların devam etmesi, Türkiye’de STK’ların gücünü daha da etkin şekilde ortaya çıkarmıştır.

121 BİN STK, 41 BİN ÇALIŞAN

Türkiye’de, kadın, engelli, çocuk, LGBTİ ve mülteci hakları gibi dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetler yürüten STK’lar başta olmak üzere çok çeşitli alanlarda yaşanan sorunların çözümü ve demokratik bir ortamın oluşması için çabalayan sivil toplum kuruluşları yer almaktadır. Sivil toplum, kısaca “Örgütlü toplum” dur. Bir ülkede, var olan STK sayısı da o ülkenin demokratikliğiyle doğrudan ilişkilidir.

İstatistiki verilere baktığımızda Türkiye genelinde 121 bin 916 dernekte 41 bin 758 kişi istihdam ediliyor. Derneklerin 2020 yılı gelirleri ise 27 milyar lirayı geçti. Ülkemizdeki derneklerin 38 bini mesleki ve dayanışma amaçlı olarak faaliyet gösteriyor. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye’de 121 bin 916’sı aktif, 197 bin 225’i fesih halinde olmak üzere toplam 319 bin 141 dernek bulunuyor. Derneklerin gelirleri de geçen 5 yıllık süreçte 12 milyar 247 milyon 141 bin liradan 2020 yılı sonunda 27 milyar 639 milyon 976 bin liraya yükseldi.

Derneklerin bölgelere göre dağılımına bakıldığında Marmara Bölgesi

42 bin 935 dernekle yüzde 35'lik paya sahip. Ege Bölgesi ise 15 bin 932 dernek ve yüzde 13'lük oranla İç Anadolu Bölgesi'nin ardından üçüncü sırada yer alıyor. Ülkemizde sivil toplum örgütlenmesinin en az olduğu bölge ise Doğu Anadolu. 6 bin 718 dernek ve ülke genelinde yüzde 5.5'lik oranla Doğu Anadolu Bölgesi son sırada yer alıyor.

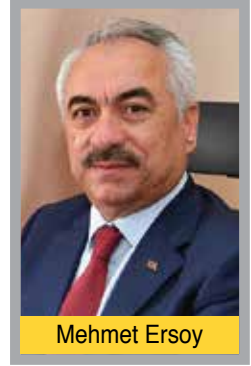
Derneklerin faaliyet alanına göre dağılımında ise Mesleki ve Dayanışma Dernekleri 38 bin 146 ile ilk sırada yer alıyor. Bunu 27 bin 432 ile spor ve sporla ilgili dernekler, 18 bin 345'ini de dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik kurulmuş dernekler izliyor. Listenin en sonunda ise 16 dernekle çocuk dernekleri bulunuyor. En fazla hemşehri derneği ise yüzde 54'lük oran 9 bin 19 sayı ile Marmara Bölgesi'nde yer alıyor. Derneklerde tam zamanlı istihdam edilenlerin sayısı ise, son 14 yılda yaklaşık 8 kat arttı. 2006 yılında 3 bin 940 kişi

derneklerde çalışırken bu sayı 2020'de 41 bin 758'e çıktı. Gönüllü çalışan sayısı da benzer bir artış gösteriyor. 2006'da bin 65 iken gönüllü sayısı 55 kat artarak 60 bin 359'a yükseldi. Ancak ne yazık ki, 2020 yılında pandeminin de etkisiyle düşüşe geçen gönüllü sayısı 36 binlere geriledi.

STK ÇALIŞTAYI

Peki bir kadar çok dernek ne yapıyor? Birbirleriyle iletişimleri var mı? İşte bu amaçlarla geçtiğimiz ay İzmir'de Cumhurbaşkanlığıınca finanse edilen ve İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Yasal Çerçeve ve Kapasite Geliştirme Projesi kapsamında bir çalıştay düzenlendi. STK'ların önünü açmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalıştaya, İçişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Ersoy ve Vali Yavuz Selim Köşger'in yanı sıra, akademisyenler, STK temsilcileri ve

kamu görevlileri katıldı. STK'nın gücünün vurgulandığı çalıştayda konuşan İçişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Ersoy, Türkiye'de, STK'ların her geçen gün arttığını ifade etti. Ersoy, "Emniyetteki bir dernekler masasını alıp bugünlere getirdik, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nü kurup illerde il müdürlüklerini oluşturacak bir yapıya kavuşturduk. Her geçen gün gönüllü çalışmalarının, sivil toplum kuruluşu çalışmalarının ne kadar önemli olduğunu çok daha iyi

Mehmet Ersoy

idrak eder hale geldik. Yaşadığımız ağır felaketlerde, kamu kurum ve kuruluşlarının, AFAD organizasyonunda birlikte çalışmasının ne kadar önemli olduğunu gördüysek, bizim boşluklarımızı sivil toplum kuruluşlarımızın ve gönüllü kuruluşlarımızın ne kadar güçlü bir şekilde doldurduğunu da gördük. O anlamda, İzmir'de yaşadığımız depremde de 'İyi ki varlar' dedik" diye konuştu.

GÖGSÜMÜZÜ KABARTIYOR

Farklı ülkelerde zor şartlar altında yaşayan insanlara Türkiye STK temsilcilerinin yardım etmesinin gurur verici olduğunu da dile getiren Ersoy, şöyle devam etti: "Gerçekten bugün uluslararası alanda marka olmuş, güçlü şekilde ülkemizi temsil eden, Afrika'nın susuz bir köşesinde bir Türk bayrağı altında çeşme kurmaya çalışan sivil toplum kuruluşlarımız var. Savaşlardan bunalmış, barınacak yeri, yiyecek aşı

Her platformda seslerini duyurmaya çalışıyorlar

GÜNÜMÜZDE, siyasete ve siyasal iktidara karşı güvensizliğin artması STK sayısının da artmasını sağladı. Bu STK'lar arasında özellikle kadın hakları, çocuk hakları, engelli ve hasta hakları, LGBTİ ve mülteci hakları gibi dezavantajlı gruplara yönelik çalışmalar ve çevreci gruplar oldukça aktif. Bir çatı altında toplanan STK temsilcileri, oluşturdukları topluluklarla her platformda seslerini duyurmaya çalışıyor.

Öyle ki, teknolojinin hızla gelişmesi, her geçen gün sosyal medya kullanıcılarının artması bu STK'ların daha bilinir ve daha görünür hale gelmelerini sağladı.

Özellikle son yıllarda kadın cinayetlerine karşı sivil toplum örgütleri ve oluşturulan platformlarla, halkın ve siyasi iktidarın gerekli önemler alması, yasalarda değişiklikler gerçekleştirilmesi bakımından bu kuruluşların çabaları dikkat çekicidir. Halen birçok kadın kuruluşu kadın cinayetlerinin durdurulması, gerekli yasal düzenlemelerin ve korumaların sağlanabilmesi konusunda yoğun mücadele vermektedir. Kadın örgütleri kadar LGBTİ bireylere yönelik STK'lar da aktif bir şekilde çalışmalar yürütüyor. Öyle ki, LGBTİ kavramı bile bilinmezken kurulan sivil toplum örgütleriyle, bu kavram

ortaya çıkmış, sosyal medya ve internet aracılığıyla, yaşadıkları ayrımcılık, eşitsizlik ve dışlanmalar duyurulmaya başlanmıştır. Türkiye'de dezavantajlı gruplardan olan mülteciler de tıpkı LGBTİ bireyler gibi kurdukları STK'larla son dönemde daha görünür oldular. STK çatısı altında çeşitli faaliyetlerle, uğradıkları eşitsizliğin önüne geçmeye çalışan mülteciler, kendilerine sunulan hizmet ve yardımların yeterli olmaması nedeniyle, STK bünyesinde seslerini duyurmaya devam ediyor. Türkiye'de Suriyeli mültecilere yardım eden 46 ulusal ve 18 uluslararası STK bulunuyor.

kalmamış insanlara, hayatımız boyunca hiç tanımadığımız, bir kere daha karşılaşmayacağız insanlara yardım etmek amacıyla hareket eden, Haiti'den Şili'ye kadar yaşanan ağır felaketlerde, onların yanında olmak isteyen, tam da 'insanlık nedir, nasıl olmalıdır?' sorularının en ağır şekilde sorulduğu ortamda, bizim sivil toplum kuruluşlarımızın orada var olması, insanlık adına göğsümüzü kabartıyor."

BAKİŞ AÇISI DEĞİŞTİ

Vali Yavuz Selim Köşger ise, Türkiye'nin çeşitli aşamalardan geçerek bugünlere geldiğini hatırlatıyor. Köşger "1980 öncesi Türkiye'nin dernek görünümü birtakım oluşumlardan geçtiği sıkıntılar sebebiyle, 12 Eylül Anayasası'nda, dernekleri zapturapt altına almak amacıyla birtakım hükümler konmuş ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu çıkarılmıştı. Türkiye, giderek olgunlaşıyor. Bu alanda da gelişmeler kaydediliyor. Zapturapt altına alınması gereken bir oluşum gözüyle bakılan derneklere, şimdilerde devletimiz ve bakanlığımız, birtakım faaliyetlerle ve projelerle, maddi destekler sağlıyor, seminerlerle ve toplantılarla sivil toplum

kuruluşlarımızı çeşitli alanlarda eğitmeye çalışıyor. Olması gereken budur" diyor. Örgütlü toplumun, demokratik toplumların vazgeçilmez unsurlarından biri olduğunun altını çizen Köşger, açıklamalarını şöyle sürdürdü:

"Dernekçilik bir gönül işi, fahri bir iştir. Bu anlamda onları sıkıntılı bir grup olarak görmek yerine, farkındalığı yükseltip mevzuat çerçevesinde yapmak istedikleri işleri, herhangi bir sıkıntı olmadan yapmalarını temin etmek ve kendilerine rehberlik etmek gerekir. Bakanlığımız ve genel müdürlüğümüz de gereken rehberliği sağlıyor.

Gönüllülük esasına dayanarak yapılan bir işin üzerine sıkıntılı şekilde gidilirse insanlar caydırılmış ve cezalandırılmış olur. O da demokratik toplumların vazgeçilmez unsuru olan işleyişi ve toplumun gelişmesini engeller".

ÖRGÜTLENME HAKKI

Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel de modern toplumun en önemli

gelişmişlik göstergelerinden birinin, bireylerin toplumsal sorunların çözümüne yönelik faaliyetlere gönüllü olarak katılma düzeyleri olduğunu hatırlatıyor.

Prof. Dr. Adıgüzel şu bilgileri aktardı:

"Sivil toplum düşüncesi, Türkiye'deki demokratikleşme sürecinden ayrı ele alınamaz. Gerçek bir sivil toplum ancak demokratik bir ortamda gelişebilir. Yani demokrasi ve sivil toplum bir bütünün parçaları gibidir. Hatta devleti yönetmeye talip olan siyasi partiler bile örgütlenme hakkının kullanılması bağlamında sivil toplumun önem-

Yusuf Adıgüzel

li bir parçasıdır. Siyasi partilerin adayları, aslında seçilip, parlamentoda görev alana kadar sivil toplumun birer temsilcisidir. Neticede siyasi partiler birer devlet kuruluşu olmayıp, benzer dünya görüşlerine sahip insanların bir araya gelerek örgütlendiği ve yönetime talip oldukları sivil oluşumlardır. Diğer taraftan devletin, hükümetin politikalarını etkilemek üzere örgütlenen baskı grupları, demokratik yönetimlerin önemli bileşenleridir."

'Sivil Toplum' için çalışıyorlar

Türkiye'de katılımcı demokrasinin gelişiminde sivil toplumun önemine inanan bir grup fikir önderi ve aktivist tarafından 2004 yılında kurulan Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) birçok STK'ya destekte bulunarak aktif olarak çalışmalar yürütüyor

Tamer MORKOÇ

KATILIMCI demokrasinin olmazsa olmazlarından biri de Sivil Toplum Kuruluşlarıdır. Peki hak mücadelesi verirken kimi zaman yalnız bırakılan bu Sivil Toplum Kuruluşları'nın (STK) elinden kim tutacak? İşte bu amaçla bir araya gelen bir grup fikir önderi ve aktivist, halkın sesi ve demokrasinin temel bir aktörü olan STK'ların daha etkin çalışmalar yapmalarına destek olmak amacıyla Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği'ni (STGM) kurdu.

Her ne kadar toplumun bütün yapılarına destekler sağlasa da, STGM hak temelli yaklaşıma sahip örgütlenmelere öncelik tanıyor. STGM'nin öncelikli hedef grubunda toplumsal cinsiyet, çocuk, insan hakları, gençlik, çevre, engelli hakları ve kültürel haklar, kültür-sanat alanlarında faaliyet gösteren demokratik kitle örgütleri yer alıyor.

STGM'nin çalışma alanlarının başında kapasite güçlendirme destekleri

geliyor. Bu güçlendirme çalışmaları yaygın eğitim programlarından örgütlere hukuki destek sağlamaya, kurumsal rehberlik çalışmalarından sivil ağ ve işbirliklerinin güçlendirilmesine kadar zaman içinde değişen ihtiyaçlara yönelik şekil alıyor. Politika savunuculuğu STGM için hem kendisinin örgütlenme özgürlüğü bağlamında gündeminde olan, hem de örgütleri güçlendirme için programlar geliştirdiği bir diğer çalışma konusu.

STGM, çalışmalarını 2004 yılından bu yana temel olarak Avrupa Birliği tarafından desteklenen katılım öncesi mali işbirliği ve sivil toplum

aracı kapsamındaki projelerle yürütmekte. Öte yandan, STGM başta Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı ve STİGM olmak üzere, sivil toplum ile ilgili görevleri olan kamu kurumlarıyla yakın çalışmalar yürütüyor.

STK DESTEKLERİ

STGM, sivil toplumun güçlü, etkili, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir ve bağımsız olması için geniş bir yelpazede destekler sağlıyor. STGM destekleri, 2004 yılından bugüne yürütülen AB tarafından desteklenen projeler kapsamında geliştirilmiş bilgileri, belgeleri, danışma hatlarını, eğitim gibi faaliyetleri ve sivil topluma aktarılan fonları içeriyor. STK'ların ve gönüllülerin hem gündelik hem de yapısal ihtiyaçları göz önünde bulundurarak STÖ Yönetimi, STÖ Hukuku, Proje Yönetimi, Dijitalleşme, Savunuculuk ve Sivil Toplum Düşüncesi konularında destekler veriliyor.

Destek sağlanan konu başlıkları

- Kurumsal Kapasite Destekleri
- Proje Yönetimi Destekleri
- STGM Eğitimleri
- Sivil topluma yönelik AB hibeleri
- Dijital güçlendirme

STGM, destekleri nasıl gerçekleştiriyor

STGM'NİN desteklediği STK'lardan biri olan Yaşam Bellek Özgürlük Derneği'nden Ozan Devrim Yay ile görüştük ve STGM desteklerinden nasıl yararlandıklarını anladık.

● Destekten nasıl haberinizi oldu ve başvuruyu nasıl yaptınız?

STGM'nin bültenine aboneyiz. BİRLİKTE programının çağrısından da diğer duyurular ve haberler gibi bu bültenen haberdar olduk. Programa başvuru ile ilgili çok olumlu bulduğumuz bir yan iki aşamalı bir başvuru olması ve ikinci aşamada örgütlerle yüz yüze buluşmalar yapılarak nihai kararın verilmesiydi. Yazılı olan ilk aşamada tam olarak ifade edemediğimiz bazı yanlarımızı yüz yüze görüşmede ifade etme şansımız bulduk ve başvurumuzun kabul edilmesinde bu görüşmenin büyük etkisi oldu.

● Hangi konu başlığında ne destek talep ettiniz?

STGM'nin alt hibe programı olan BİRLİKTE programına başvurduk. Etkinliklerimizin neredeyse durma

noktasına geldiği bir döneme denk geldiği için, faaliyetlerimizin ve varlığımızın sürekliliğini sağlayacak temel ihtiyaçlarımız vardı ve program tam da bunu amaçlıyordu.

● Desteklerle ne gibi çalışmalar yaptınız?

Öncelikle, bir süredir mekansız bir dernek iken, tekrar mekanı olan bir derneğe dönüştük. Daha önce de yürüttüğümüz bazı etkinlikler (hak ihlalleri izleme/raporlama, hak savunuculuğu, dava izleme, salon etkinlikleri, ağlara katılım,

atölyeler, vs.) daha düzenli ve sistematik hale geldi. Hem dernek binasında hem başka mekanlarda farklı etkinlikler düzenledik.

● Destek sonrasında derneğinizi çalışmalarında ne gibi değişiklikler oldu?

Mali destek ile edindiğimiz altyapı yanında, dernek süreçlerinin daha tanımlı hale gelmesini sağladık, önemli ağlara katılarak ve ağların kurulmasına katkı koyarak etki ve etkileşim alanımızı genişlettik. Bizim için değişimler genelde olumlu oldu.

● Yapılan çalışmalarla ilgili elinizde veriler varsa paylaşabilir misiniz?

Net sayılarla istatistiki verileri şu an çıkarmasak da nitel bazı değerlendirmeler yapabiliyim. Sosyal medya hesaplarımızdaki takip ve etkileşim sayıları belirgin şekilde arttı. Mekan gerektiren etkinliklerimizi daha düzenli ve daha çok katılımcıyla yapma şansımız oldu. Yurttaş haberciliği etkinliklerimizin sayısı önemli miktarda arttı.

STK'lar hem dayanışma örgütü hem kamu denetçisi

Dezavantajlı bireylerin yaşam şartlarını iyileştirmek ve kamudan hak ettikleri hizmetleri alabilmeleri için çalışan STK'ların toplumdaki önemini STGM Sivil Toplum Uzmanı Eda Kılıç ile sivil toplum alanında çalışan Emine Uçak Erdoğan ve Derya Kap ile konuştuk

Ali Safa KORKUT

TÜRKİYE'DE birbirinden farklı pek çok alanda çalışmalar yürüten çok sayıda sivil toplum kuruluşu (STK) var. Kimisi çocuk, kimisi doğa, kimisi LGBTİ+, kimisi de mülteci hakları hakları alanında çalışıyor ancak hepsinin amacı aynı: Dezavantajlı bireylerin hayat şartlarını iyileştirmek ve daha iyi kamusal hizmetler alabilmelerini sağlamak için kampanyalar geliştirmek. Peki bu STK'ların toplumsal rolü ve önemi nedir ve toplum bu rol ve önemin farkında mı? Uzun yıllardır gönüllü ve profesyonel olarak sivil toplum alanında çalışan Emine Uçak Erdoğan ve Derya Kap'ın yanı sıra Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'nde (STGM) "Sivil Toplum Uzmanı" olan Eda Kılıç ile bu sorulara yanıt aradık.

ARTIŞ DİKKAT ÇEKİYOR

İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün Dernekler Bilgi Sistemi'ni (DERBİS) kaynak göstererek paylaştığı güncel verilere göre 2021 yılı itibarıyla Türkiye'de faal 121 bin 915 sivil toplum kuruluşu (STK) bulunuyor. Bu verilere göre ülkedeki STK sayısı 2020'ye göre 695, 2019'a göre ise 3947 artmış durumda.

STK sayısında özellikle 2020'ye oranla yaşanan bu artış önemli. Zira Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) milletvekilleri tarafından hazırlanan ve dernekler üzerinde büyük bir hakimiyet kuran "Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Teklifi", 26 Aralık 2020'de TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek resmen yasalaştı.

KAYYUM ATANABİLECEK

Teklif, muhalefet partileri ile STK'lar tarafından tepkilere neden olmuştu. Zira bu yeni düzenlemeyle terör suçları, uyuşturucu suçları ve mal varlığı aklama suçlarında haklarında soruşturma başlatılan

kişiler ve görev yaptığı kurullar, İçişleri Bakanı tarafından görevden alınabilecek. Söz konusu derneklerin yönetimlerine kayyum atanabilecek. Hatta İçişleri Bakanı bir derneği geçici olarak faaliyetten alıkoyabilecek.

Peki her yıl sayıları artan ve sporadan siyasete, kadın haklarından sanata kadar pek çok alanda faaliyet gösteren farklı STK'ların olduğu Türkiye'de toplum bu kuruluşlara nasıl yaklaşıyor? STK'lar toplum için nasıl bir önem arz ediyor veya önem arz ediyor mu? Bu kuruluşların olmadığı bir toplum düşünülebilir mi? STK'lar; toplumu, eşitsizliklerin giderilmesi yönünde değiştirip dönüştürmede etkili olabiliyor mu?

YETERLİ İLGI YOK

Gazeteciliğin yanı sıra uzun yıllardır insan hakları alanı başta olmak üzere çeşitli STK'larda profesyonel ve gönüllü çalışmalar yürüten Emine Uçak Erdoğan, toplumun genel olarak sivil toplum alanıyla ilgili farkındalığının yüksek olduğunu söyledi. "İnsanlar kırsaldan kentlere, yerelden merkezi yapılara kadar bir çok alanda çevre faaliyetlerinden ekonomik çalışmalara kadar bir çok çalışma yürütüyor" diyen Erdoğan, tüm bu faaliyetleri de sivil toplum alanı içinde görmek ve değerlendirmek gerektiğini söyledi.

Tıpkı Erdoğan gibi uzun yıllardır sivil toplum alanında hem gönüllü hem de profesyonel olarak çalışmalar yürüten Derya Kap ise toplumun STK'lara olan yaklaşımı konusunda Erdoğan'dan farklı düşündüğünü belirtti. Türkiye kamuoyunun sivil topluma dair genel olarak olumsuz bir algıya sahip olduğunu söyleyen Kap, "Bununla koşut olarak sivil topluma ve STK'ların varlığı ile önemine dair farkındalık seviyesi de düşük. Bu konuda yapılan çeşitli araştırmalar da toplumun, STK'ların yaptığı faaliyetlerden sınırlı seviyede haberdar olduğunu ve sivil topluma da sınırlı seviyede katılım

gösterildiğini gösteriyor." dedi.

STK'ların önemi hakkında konuşan Erdoğan, sadece Türkiye'de değil tüm dünyada sivil toplumun hem demokratikleşme hem de toplumsal dönüşüm ve toplumsal sorunların çözümü noktasında

önemli işlevleri olduğunu belirtti. Erdoğan, “Bizim gibi toplumsal talep ve sorunların farklılaştığı; sosyokültürel, ekonomik, eşit yurttaşlık ve haklar alanında dezavantajlı grupların olduğu ülkelerde sorunların keşfedilmesi, bunların siyaset ve kamu kurumlarına taşınması açısından sivil toplumun rolü çok önemli” diye konuştu.

Derya Kap, bu konuda Erdoğan ile hemfikir. Sivil toplumun özellikle Türkiye gibi ülkelerde çok önemli olduğunu belirten Kap, STK’ların kendilerinin de bunun bilincinde olmaları sebebiyle son yıllarda artan kutuplaşma ve siyasi baskılara karşın varlıklarını sürdürmeye gayret ettiklerini belirtti. Kadın ve LGBTİ+ hakları, insan hakları ve çevre alanında çalışan STK’ların çok daha zor koşullarda faaliyetlerini sürdürmeye çalıştığını söyleyen Kap, “Tüm bunlara rağmen, özellikle kadın örgütlerinin pandemi kısıtlarında bile sokaklara çıkarak İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararına ve kadınların yıllarca mücadele ile elde ettikleri haklarını koruma gayretini göz ardı edemeyiz” dedi.

STK’SIZ TOPLUM DÜŞÜNÜLEMEZ

Erdoğan; sivil toplumun, aktif vatandaşlığın harekete geçtiği bir alan olduğunu ve bu sebeple STK’ların olmadığı bir toplumun düşünülmemeyeceğini söyledi. Erdoğan, “Çünkü sadece sorunlar değil insanların kendi yaşam ortamları; değişen, dönüşen durumlarla ilgili fikirlerini dile getirme; bu konuda ilgilileri harekete geçirme ve toplumu etkileme gibi durumlara toplumun hep ilgisi olacak.” diye konuştu.

Kap da STK’ların olmadığı bir toplumun sağlıklı bir şekilde var olamayacağını söyleyerek “STK’ların olmadığı bir toplum hayal edilemez” dedi. Dernek, vakıf, kâr amacı gütmeyen kooperatif, sosyal girişim, platform ve inisiyatifler; toplumlar için çok önemli sorunların çözüm noktaları olduğunu kaydeden Kap, “Zira, sivil toplum farkında olsak da olmasak da toplumsal düzeyde hayatımızın her anında bir şekilde karşımıza çıkan yapılardır. Bir mahallede ortaya çıkan bir sorun için bir araya gelen birkaç kişiden oluşan bir grup da ‘sivil toplum’ tanımını içindedir.” ifadesini kullandı.

YETERİNCE BİLİNİYOR

STK’ların güçlenip daha etkin çalışmalar yapmalarına destek olmayı amaçlayan Sivil Toplum Geliştirme Merkezi’nde (STGM) “Sivil Toplum Uzmanı” olarak görev yapan Eda Kılıç ise toplumun, STK’lardan haberdar olduğunu ancak bunların sadece “dernekler”den ibaret

sanıldığını söyledi. Vakıflar, meslek örgütleri, sendikalar, kooperatifler ve birliklerin de sivil alanda önemli çalışmalar yaptığını söyleyen Kılıç, “Öte yandan, insanlar genel olarak kendilerine yakın örgütlenmeler hakkında bilgi sahibi olsa da sivil alanın başka mecralarında neler olduğundan yeterince haberdar olduklarını söylemek henüz mümkün değil.” dedi.

HAYATİ BİR ÖNEME SAHİP

Gençlikten topluma, hayvandan çocuk haklarına; sanattan spora ve iklimden

doğaya kadar pek çok alanda faaliyet gösteren farklı STK’ların olduğunu belirten Kılıç, “Sivil toplum bunlar gibi binlerce gönüllü çabasının birbiriyle etkileşimli toplamıdır. Bu bütünlük görülmediği zaman insanlar sivil toplum örgütleri konusunda sığ bir bakış açısına takılıyorlar. Kimisi onların ‘aykırı’ faaliyetler yürüten örgütler olduğunu düşünür, kimisi de sivil toplumu hayırseverlikten ibaret sanır. Bunun nedenleri arasında STK’ların henüz bütün potansiyellerini gerçekleştirmenin uzağında oluşu, faaliyetleri ile ilgili medyada çıkan kutuplaştırıcı söylemler, Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik ve politik süreç ve bu sürecin insanların önceliklerine olan zorunlu etkisi sayılabilir.” ifadelerini kullandı.

STK’ların toplumsal rolü ve önemi hakkında konuşan Kılıç, “Özellikle belli alanlarda çalışan STK’ların varlıklarının şu günlerde ne kadar elzem olduğunu

hepimiz görüyoruz.” dedi.

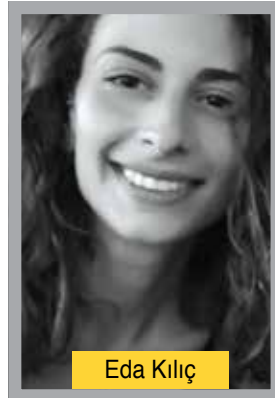
Kadın örgütlerinin zor durumdaki kadınlara barınma sağladığını, LGBTİ+ örgütlerinin psikososyal destek hatlarının ne kadar kıymetli olduğunu ve çeşitli derneklerin sokakta yaşayanlara sağladığı gıda desteklerinin hayati bir öneme sahip olduğunu söyleyen Kılıç, “Bütün bunlar aslında Türkiye’nin bir süredir içinde bulunduğu zorluklardan daha da fazla etkilenen dezavantajlı grupların, hayatlarını sivil toplum örgütlerinin çabaları ile bir şekilde daha kolay idame ettirdiğini bize

göstermekte. Bunlarla birlikte sivil toplum örgütlerinin sadece ihtiyaç duyulan anlarda ve yerlerde hizmet ya da dayanışma gösteren örgütler olduğunu varsaymak da doğru değil. Sivil örgütler bütün bu alanlarda hak sahiplerinin sesi olarak savunuculuk yapmakta ve sorumluluk sahibi kamu kurumlarının daha iyi kamusal hizmetler sağlaması

için kampanyalar geliştirmektedir.” diye konuştu.

NEFES ALMA ALANI

Kılıç da Emine Uçak Erdoğan ve Derya Kap gibi STK’ların olmadığı bir toplumun düşünülmemeyeceğini söyledi. Kılıç, “Şu an için ise her ne kadar sivil toplum Türkiye’de hala olması gerektiği yerde değilse de aslında hepimiz için hem bir nefes alma alanı hem de insan gibi yaşamamız, toplumun gelişmesi ve ilerlemesi adına bir zorunluluk.” diye konuştu.

Eda Kılıç

Birlikten kuvvet doğdu

“Kadın sorunu değil, demokrasi sorunu vardır” mottosu ile hareket eden İzmir’deki kadın kuruluşlarının çatı birliği İKKB ve ona bağlı kadın birlikleri, yürüttükleri ortak çalışmalarla bir çok projeye imza attı. Kadın haklarında geline nokta ve yapılması gerekenleri Kadın Başkanlarla konuştuk

Mehmet ÖZDOĞRU

KADIN odaklı bir çok sivil toplum kuruluşunu bünyesinde barındırarak bir çatı kuruluş olarak hizmet veren İzmir Kadın Kuruluşları Birliği (İKKB), toplumsal hayatın her alanında kadınların daha güçlü şekilde var olması için çalışıyor. Türkiye’de sivil toplum örgütlenmesinin önemini, kadın haklarında geline nokta ve yapılması gerekenleri İKKB Başkanı Huriye Serter ile konuştuk.

İKKB’nin toplumda kadına eşit statü kazandırmak amacıyla etkinlik gösteren dernek ve oluşumları bir araya getirmek için kurulmuş bir çatı kuruluşu olduğunu vurgulayan Serter şunları söyledi:

ORTAK AKIL

“Birlik olarak ‘Kadın güçlenirse toplum güçlenir’ mottosu ile çalışmalarımızı sürdürürüz. Eşit haklar, eşit temsil, kadının iş dünyasında var olması ve yükselbilmesi, karar mekanizmalarında yer alması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi ve bu konuların ana akımlaştırılması öncelikli hedeflerimizdir. Kız kardeşlik duygusuyla kadınların kalkınmasının ve demokrasiye katılımının aslında tüm toplumun kalkınması demek olduğunu bilir, bu yolda dayanışarak ve yardımlaşarak ortak akılla ve aidiyet duygusuyla projeler yaparız.”

KURUMLARLA İŞ BİRLİĞİ

Serter, Güç Birliği’nin hayata geçirdiği çalışmaları ise şöyle aktardı:

“Kadınların yetenekleri ve yetkinlikleri doğrultusunda girişimcilik yoluyla güçlenebilecekleri hedefi ile Konak Belediyesi ortaklığıyla 8 ay süren Kadın Girişimcilik Atölyeleri’ni gerçekleştirdik. Covid-19 sürecinde online olarak gerçekleştirdiğimiz bu proje ile her ay pek çok akademisyen ve iş dünyasından ‘başarmış’ kadınlarla, kursiyer kadınlarımızı bir araya getirdik. Bu yıl benzer bir projeyi Bornova Belediyesi ortaklığıyla bu sefer yüz yüze gerçekleştireceğiz. STK’lardaki kadınlarımıza kurumlarını daha güçlendirebilmeleri ve hem kendilerini hem de STK’larını daha ileriye taşıyabilmeleri adına yine 8 ay süren

‘Liderlik Eğitimleri’ adı altında online eğitimler verdik. Kasım ayının ilk haftası Buca Belediyesi ortaklığıyla ‘Seni Duyuyorum’ ve ‘Ben Kimim’ isimli iki projeye başlıyoruz. “Seni Duyuyorum” projesi kapsamında aralarında kız çocuklarının güçlenmesinin de yer aldığı 5 ana temada her ay kadınlarımızı dinleyip, birlikte çözümler üreteceğiz. “Ben Kimim” toplantılarında ise kadınlarımızın kendilerini tanımalarını ve kendilerine inanmalarını sağlayacağız. Çünkü her şey kendini tanımakla başlar ve insan neyi,

ne kadar yapabileceğine ancak kendini tanıdıktan sonra karar verebilir. Bu projelerimizin de çok yararlı olacağına ve pek çok kadına ışık olacağına inanıyorum”.

İŞILDAYAN KADINLAR

Pandemi ile birlikte internet üzerinden çalışmalarının daha da yoğunlaştığını ifade eden Serter “Geçen yıl başlatıp online yaptığımız ‘İşıldayan Kadınlar’ projemizle siyasette umut vaat eden 18-30 yaş arası genç kızlarımızı, kültür ve sanat alanında da lise çağındaki

kızlarımızı görünür kılarak, cesaretlendiriyor, çatımız altındaki STK'larımızla tanıştırtıyor, birlikte çalışıyoruz. Geçtiğimiz yıl kripto paralar ve blok zincir teknolojisi ile ilgili iç eğitimler aldık. Kadın sağlığı ile ilgili İzmir Kent Konseyi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi ve Bayraklı Belediyesi ile zincir toplantılar gerçekleştirdik. Bu yıl da aynı şekilde tüm projelerimizi sürdürülebilir kılmaya devam edeceğiz" diye ekliyor.

Kadınların toplumda son derece önemli bir rol oynamalarına rağmen cinsiyet eşitsizliği, şiddet, ifade özgürlüğünün kısıtlanması, eğitimden mahrum bırakılma gibi bir çok temel sorunla boğuştuğunun da altını çizen Serter, sözlerine şöyle devam etti:

CİNSİYET EŞİTLİĞİ DERSİ

"Bu kadar büyük sorunlar kendiliğinden çözülemez. Bu konulara sahip çıkacak, çözmek için çalışacak bir kadın bakanlığımız bile yok. Eğitim sistemimiz yeniden gözden geçirilmeli. Erkek çocuklarının da eşitlik konusunda eğitilmesini önemsiyoruz. İlkokullarımızda toplumsal cinsiyet eşitliği dersi olmalı.

Alışkanlıklar küçük yaşlarda kazanılır. Çocuklarımızı her alanda fırsat eşitliği sağlayarak büyütmeliyiz. Evdeki erkek egemen dünyayı gören kız ya da erkek çocuklar, bunun gerçekten böyle olması gerektiğine inanıyorlar. Öğrenilmiş çaresizlik cesaretlerini kırıyor. Kız çocukları büyüdüklerinde anne olmakla adeta cezalandırılıyor. Daha en başında çalışmaktan vazgeçiyorlar. Çalışabilenler de ev ve iş dengesini kurmakta zorlanıyorlar. Erkek şiddeti ise başlı başına büyük bir problem.

Bu sorunlar maalesef sadece kadınlar olarak tek başımıza da çözemeyeceğimiz konular. Toplumun tüm kesimleriyle yani hükümet, siyasi partiler, yerel yönetimler, basın, STK'lar, meslek odaları, üniversiteler hep birlikte inanırsak ve çalışırsak çözebileceğimiz bir konu bu. Ve biz bunu sadece kadınlar için istemiyoruz. Çünkü eşitlik geldiğinde dünyanın ekonomisi de düzellecek, şiddet ve cinayetler sona erip dünyanın diğer yarısı da dünya meselelerinde söz sahibi olduğunda dünya daha yaşanılır bir yer olacak. Birleşmiş Milletler 17 maddeden oluşan kalkınma

hedeflerinin 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi için bir eylem çağrısı ortaya koydu. Bunlardan beşincisi toplumsal cinsiyet eşitliği. Eğer bunu başaramazsak diğerlerini zaten başaramayacağız."

STK'LAR GÜÇLENMELİ

Türkiye'de STK'ların daha da güçlenmesi gerektiğini ifade eden Serter, bu konudaki önerilerini şöyle sıraladı:

"Sivil toplum kuruluşları kamu ve özel sektörden sonra üçüncü sektörü oluşturan kuruluşlardır. Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yaparlar ve öneriler sunarlar. İşleyişte tamamlayıcı bir rolleri vardır.

Ülkelerin kalkınma sürecinin hızlanması STK'ların sayısının ve niteliğinin artması, karar alma süreçlerine daha fazla katılımı, mali yapısının ve insan kaynağının güçlenmesine ve kapasitelerinin artırılmasına bağlıdır. Bunun için devlet ve diğer kurumların STK'larla iş birliğine açık olması ve STK'ların donanımlarını güçlendirmek için politikalar geliştirmesi gerekir."

97 yıldır kadın için çalışıyorlar

TÜRKİYE'DE sivil toplum anlayışı her geçen gün gelişirken özellikle kadın odaklı sivil toplum kuruluşlarının çabalarının bu yöndeki katkısı ve etkisi yadsınmaz. Sivil toplum hareketinin ülkemizdeki öncü kurumlarından biri olan Türkiye Kadınlar Birliği'nin (TKB) İzmir Şube Başkanı Sevtap Şirin, STK'ların kamuoyunun sesi olduğuna dikkat çekiyor. Sivil toplum örgütlenmesinin elini güçlendirecek unsurlardan birinin ortaklık anlayışı olduğuna değinen Şirin, "Son yıllarda gelişmekte olan sivil toplum bilincinin yaygınlaşması ve STK'ların birlikte hareket etme, birleşerek ortak etkinlikler

ile gücünü artırmaları etkinliklerini de artıracaktır" diye konuşuyor.

Sivil toplum örgütlerinin, çağdaş demokratik bir devletin ön koşullarından olduğuna vurgu yapan Şirin, "Günümüzde bir toplumun gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerinden birisi örgütlü toplum olması ve bunun yanı sıra kadın örgütlenmesinin ulaştığı düzeyidir. Sivil toplum kuruluşlarının temel görevi, kamuoyunun sesi olup, bu sesi duyurmak için baskı unsuru olmayı sağlamaktır" diyor.

TKB'nin fark yaratan birçok çalışmayı hayata geçirdiğini, iktidarları gerekli

yasal düzenlemeleri yürürlüğe koymaya zorladığını ifade eden Başkan Şirin, bu çalışmalarını hakkında şu bilgileri paylaşıyor:

EŞİTLİK MÜCADELESİ

"TKB, 1996 yılında başlatıp halen sürdürdüğü 'Yasalar Önünde Tam Eşitlik' kampanyası çerçevesinde Medeni Yasanın ve Ceza Yasası'nın değiştirilmesi başarısına imza atmış ve kadına yönelik şiddetle mücadelede çok önemli bir yasa olan 4320 sayılı yasanın yazımında ve hayata geçmesinde yer almıştır. Ayrıca, kadına yönelik

şiddetle mücadelenin en önemli uluslararası güvencesi olan İstanbul Sözleşmesi çalışmalarına katılmış ve 2012 yılında, 6284 sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunmasına Dair yasanın aktif katılımcısı olmuştur. Türk Kadınlar Birliği halen 'BM Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi' CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu'na ev sahipliği yapmakta ve sekreteryasını sürdürmektedir. Haziran 2020'de başlayan diğer projemiz; 'Eşitliğe Ulaşmak ve Ayrımcılıkla Mücadelede Güvencelerimiz' halen devam ediyor.

EŞİTLİK SAĞLANMALI

AB Türkiye delegasyonu desteği ile hayata geçirdiğimiz Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Yol Arkadaşlığı projemizin de amacı; eşitliğin sağlanması, ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve şiddetin önlenmesi alanında Türkiye'nin imzacısı olduğu ve

Sevtap Şirin

yasalarımızı güçlendiren uluslararası sözleşmelerin yerelde de bilinmesi öğrenilmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılmasıdır.”

Kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve şiddetin önlenmesi için güçlü ve koruyucu mevcut yasal düzenlemelere ve uluslararası sözleşmelere sahip çıkılması gerektiğinin altını çizen TKB İzmir Şube Başkanı Sevtap Şirin, “Yasa ve sözleşmelerin bilinmesini, kullanılmasını, kamusal kurumların plan ve programlarına girmesini, uygulanabilir olmasını sağlamanın ve izlemenin gerekli olduğuna inanıyoruz” diyor.

Şiddetten cinsiyet eşitsizliğine kadar kadın sorunlarının çözümünün sadece yasalara bırakılmayacağına da dikkat çeken Sevtap Şirin sözlerini şöyle nokt alıyor:

“Yasaları hayata geçirmek ve tüm toplumsal yapıyı değiştirmek ancak kadın ve erkeklerin ortaklaşa sorumluluk yüklenmeleri ve iş bölümü yapmaları ile gerçekleşebilir. Kadının yasal haklarını bilmesi yeterli değildir bu hakları gerçekten kullanabileceği sistemin ve zihniyetin oluşturulması önemlidir.”

İş birlikleri güç kazandırıyor

TÜRKİYE Kadınlar Birliği (TKB) Bayraklı Şube Başkanı Nihal Bulmamış, uzun yıllardır kadın haklarının geliştirilmesi için çalışmalara imza atıyor. Aynı zamanda İzmir Kadın Kuruluşları Birliği (İKKB) Yürütme Kurulu 2. Başkanı da olan Bulmamış, kadın odaklı STK'ların son derece önemli bir görevi yerine getirdiğini belirtiyor. Toplum genelinde kurum ve kuruluşların, yönetimlerin, örgütlerin erkek ağırlıklı olduğunu ve erkek bakış açısıyla konulara yaklaştığını vurgulayan Bulmamış, kadınların kadınlarla konuşarak, çalışarak, bizzat sorunları kendileri deneyimleyerek çözüm üretmesinin fark yarattığını söylüyor.

TOPLUM BASKISI

Kadın hakları konusunda çalışan STK'ların bu nedenle öneminin büyük olduğunu ifade eden Bulmamış “Öyle ki toplumun belirlediği sözlü yasalar dediğimiz örf ve adetlerin baskısının da yarattığı travmalar gereği yaşam telaşı içinde olan kadınların aklına hakları olduğu dahi gelmiyor. Alanda kadınlarımız ile çalışan STK'lar deneyim paylaşımı ile sorunu her yönü ile ele alıp, yine çözümü kadınlarla konuşarak bulmaya çalışıyor. Her kadın ayrı bir yaşanmışlık taşıyor. Bu da değişik bakış açıları

geliştirme yolları kazandırıyor. Kadın kendi gücünün farkına STK'lar ile varıyor. Yapılan her beyin fırtınası, farkındalık kazandırıyor. STK'ların yaptığı işbirlikleri, örneğin Baro'nun avukat desteği gibi yardımlar kadına güç kazandırıyor” diyor.

KADIN YALNIZLAŞTIRILYOR

Cinsiyet eşitsizliğinin kadınların temel sorunlarından biri olduğuna da değinen Bulmamış, “İş ve sosyal yaşamda cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması ve ifade gücü kadınlarımıza STK'lar tarafından kazandırılan iki kavram oldu. STK çalışmaları bu alanda yerel yönetimlere baskı unsuru oluşturdu ve sonuçta işgücü eşitliği biraz da olsa uygulanmaya başladı. Karar mekanizmalarında genellikle güç erkeklerde olduğu için kadınlar karar alamıyor. Az sayıda da olsa karar alan mekanizmalardaki kadınlarımız maalesef eş ve annelik rolü ile sınıyor. Ailesinden ve eşinden destek göremeyen kadın yasalarla da desteklenmeyince yalnızlaşıyor. Burada saha çalışmaları ile STK'lar ancak eğer güçlü ise kadına desteği sağlıyor. O nedenle resmi ya da özel, kamu kurum ve kuruluşlarının STK'lara destek vermesi bu alandaki çalışmaları güçlendirecektir” diyor.

Nihal Bulmamış

Sivil toplumun değiştirdiği hayatlar: Önce kendi hayatını kurtardı sonra diğer kadınlarınkini

Eşinden şiddet gören ve günlerce kilitli tutulan Yıldız Maraşlı'nın hayatı, yaptığı börekleri satmak için gittiği sivil toplum kuruluşunu tanımasıyla tamamen değişti. Eşinden boşanıp ayakları üzerinde duran Maraşlı, sonrasında kendisi gibi gündelikçilikle para kazanan kadınları korumak için yıllarca mücadele ederek bir sendika kurdu

Şehriban ALKIŞ

ONA sorsanız yol çok daha uzaktı ve günlerce bitmemişti. 1300 kilometrelik yolu iki çocuğu ve bir kat yatağıyla kat ettiğinde 1988 yılının Nisan ya da Haziran ayıydı. Saatlerce süren yolda hayatına dair bir sürü şey düşünmüştü de hakkında üç belgesel yapılacağını, sendika kuracağını, o sendikada başkanlık yapacağını, hele hele yüzündeki peçeyi çıkarıp, adını anmak istemediği için sadece "o adam" şeklinde andığı eşinden boşanacağını aklına bile getirmemişti.

16 YAŞINDA NİŞANLANDI

1965 yılında Erzurum'un Narman ilçesinin Aşağı Yayla köyünde doğan Yıldız Maraşlı, köydeki diğer kızlar gibi sadece ilkokul diplomasını alabildi. Hatta diğer kızlardan iki yıl eksik okudu. Üçüncü sınıfı bitirince ev işlerinde ve tarlada yardım etsin diye okuldan alındı. Okuldan ayrılan diğer kızlar gibi, o da başörtüsü takmaya başladı.

"Çok iyi at binerdim ben" diyor Yıldız. Sadece kendisi değil, 6 kardeşi ve annesi de. "Araba yoktu çünkü. Bir yerden bir yere giderken atı bir araç olarak kullanıyorduk."

16 yaşında kendisinden 10 yaş büyük bir akrabasıyla nişanladılar. "Tanıyordum ben adamı, abi diyordum. Bize fikrimizi soran yoktu tabii, ama gönlümü hoş etmek için 'Adam lise okumuş en azından' diyorlardı"

18 yaşında evlendi. "Evde onun aliesiyeli ve diğer kardeşleriyle hep birlikte yaşadık. Biz iki gelin ve kaynana olarak her işi

Yıldız Maraşlı

Yıldız Maraşlı

yapıyorduk. Erzurum'un o soğuğunda yıkağımız çamaşlırları düşününce şimdi bile üşüdüm."

Yıldız, evlendiği yıl anne olmuştu. İlk oğlu Özgür'de akraba evliliğinden baş büyümesi oldu, iki yıl sonra da ikinci oğlu Deniz doğdu. Bu sırada eşi başka başka ilçelerde çalışmaya başladı. Her seferinde Yıldız, iki çocuğu bir kat yatağıyla oradan oraya taşandı.

STK İLE İLK TANIşMA

Kağıthane ilçesinde Gültepe semtindeki bir apartmanın bodrum katına taşınmışlar. Kocaman farelerin bile olduğunu ama yine de mutlu olduğunu paylaşıyor Yıldız. "Çünkü o kadar kalabalık bir ailenin içinden çıkıp gelmişiz. Bir eşim, bir çocuklarım var. Ama asıl önemlisi ben herkes bizim gibi bodrumda, banyosuz evlerde yaşıyor

zannediyordum. Çünkü dışarısı nasıl, hiç bilmiyordum. Ekmeği bile o adam alıyordu."

Eşi bir dönem cezaevine girmiş. Yıllar sonra yavaş yavaş pazara, manava çıkmaya başladığıça insanların nasıl hayat sürdüğünü fark etmiş. Köye geri dönmemek için evde dantel, kazak örüp satmaya başlamış. Bu satışlar sırasında Özgür Kadın Derneği ile tanışmış. Özgür Kadın, 1987'deki Dayağa Karşı Yürüyüş'ün ardından, Türkiye'de kadınların hakları için mücadele ettiği, bilinç yükseltme toplantılarıyla parklarda, evlerde buluştuğu yıllarda kurulmuştu.

"Orayı çok sevdim. Dışarı çıkınca gidebileceğim bir yer vardı. Haftada bir su böreği yapıp götürüyordum. Hem derneğin yöneticileriyle hem derneğe gidip gelen kadınlarla sohbet ediyorduk. Bir sürü kitap vardı dernekte. Orada yeniden okumaya başladım. Okumayı da unutmıştum tabii, heceleye heceleye okuyabilmiştim. Sonra devam ettikçe kitaplara bayağı alıştım."

Bir süre boyunca dernekte hem kitap

okuyarak hem dantel işleyerek hayatını devam ettiren Yıldız'a, dernekten Sevtap "Okuduğun kitaplardan not al. Aklına takılanları birlikte konuşalım" demiş. "Bu benim o kadar çok hoşuma gitmişti ki. Kendimi önemli görüyordum böylece". 1992'de, daha yılın başlarında dernekte 8 Mart konuşulmaya başlanmış. 8 Mart'ın Dünya Kadınlar Günü olduğunu, ondan günler öncesinde İstanbul'da kadınların bir araya gelip şenlikte eğleneceklerini öğrenmiş. İlk kez mahallesi dışında bir yere çıkarak dernekteki diğer kadınlarla birlikte Anadolu Yakası'na geçip buradaki şenliğe katılmış. Yıllarca unutmadığı ve anlatınca herkesi güldüren bir anısını da şöyle anlatıyor Yıldız:

GÜNDELİĞE GİDIYORDU

"O zaman Ramazan ayıydı. Ben de oruçluydum. Çocuklarımla birlikte şenlikteyiz. Diğer kadınların hepsi bir şeyler yiyip içiyor. Diyorum ki Allah Allah, acaba herkes aynı günde mi regl olmuş? Bu kadar kadının kendi isteğiyle oruç tutmadığı hiç aklıma gelmedi. Ramazan ayında oruçlu olmamak kıyamet demektir bizde. Hele de bir kadının oruç yemesi!"

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne de gittikten sonra Yıldız için her şey çok hızlı değişiyor. Artık daha fazla kitap okuyor, mahalle dışına oğluyula da olsa çıkıyor ve ev işçisi (gündelikçi) olarak çalışmaya başlıyor. "Ekonomik özgürlüğümü kazanmaya başladım. İşe gidince peçemi indirmeye başladım ama hala başörtüm vardı. Önce adam bir şey demedi. Ama sonra gerçek yüzünü gösterdi."

EVE KİLİTLEDİ

Bir hafta sonu, derneği açmak için anahtarını Yıldız alıyor. Evden çıkarken, "Bu kadar yeter, kitap okumana izin verdim, dışarı çıkmama izin verdim, işe gitmene izin verdim ama artık sınırı aşıyorsun. Hiçbir yere gitmek yok." diyerek Yıldız'ı eve kilitleyor. "O gün ilk defa şiddet başladı, ağzım burnum kanlar içinde kaldı. Yine de gideceğim diye tuturdum. O sırada kapı çaldı, abim geldi, beni o halde gördü ama hiçbir şey sormadı da söylemedi de."

Yalnızca abisi değil, ailesi de bu durum karşısında hiçbir şey dememiş. Buna içeren Yıldız, dernekten kadınların desteğini görünce kendisini mutlu hissetmiş. Ama çok da korkmuş. Eşi, dernekteki kadınlarla görüşmemesi için Yıldız'ı sürekli ailesine zarar vermekle tehdit etmiş. Yıllarca gerçekten kimseyle görüşmeyen ve evden çıkmayan Yıldız, bir süre sonra tekrar

dernekten arkadaşlarıyla buluşmaya başladığında yine şiddete maruz bırakılıyor. Yaşananları görüp de üzülen annesi bir akşam fenalaşıyor.

PEÇEDEN KURTULDU

"Yıl 1996. Annemlere gitmiştim, yer sofrasında yemek yerken başım açıldı. Annem beyin kanaması geçirdi. Apar topar hastaneye gittik. Ben o başörtüsünü orada bıraktım, çıktım. Bir daha da örtmedim. Arkamdan getirdiler o başörtüsünü. Artık örtmeyeceğim dedim."

Başörtüsünü çıkardı diye abisi ona düşünman olmuş, babası çok üstüne gelmiş, ailedeki tüm erkekler karşı çıkmış, bir tek annesi arkasında durmuş. Yıldız, o zamana kadar dernekteki kadınların kendisine eşinden boşanmak isterse destek olacaklarını söylemesine rağmen bir türlü bu fikre alınamamış, böyle bir toplumda boşanmış kadın olmanın çok ağır olacağını düşünmüş hep. Ama Yıldız'ın kararını değiştirmesinde şu olay etkili olmuş: "Bir gün o adam bana dedi ki senin hayatında biri mi var? Artık konuyu bu noktaya çekmişti. O zaman dedim ki, ben senin her şeyini çektim ama buna katlanamam artık. Böyle olmaz, boşanacağım. Boşanacağımı söyleyince şiddet daha da arttı. 1 sene aynı evin içinde

yaşadık böyle. Kaç karakol dolaştım. Dediler ki 'Kavga anında döverken arayacaksın ki gelip tutanak tutalım'. Hiç sahip çıkmazlardı karakolda. Polisler, 'Ne var yani benim de babam annemi döverdi' deyip beni geri yollardı. Sonra Adli Tıp'a gittim, orada 4 gün iş göremez raporu verdiler. Mor Çatı'yı da aradık, dernekten arkadaşlar her aşamada yanımda zaten. Ne yapmam gerektiğini söylüyorlar."

Tüm bu yaşananların ardından boşanıp çocuklarıyla yeni bir hayat kurunca çok mutlu ve özgür hissettiğini anlatıyor Yıldız. Yıllarca şiddete ve baskıya karşı verdiği mücadelesini bu kez de 'gündelikçi' olarak çalışan diğer kadınlarla vermeye başlıyor. 2000'li yılların başında gündelikçi kadınların güvenceden yoksun olması, kayıtsız çalıştıkları için sendikal alanda örgütlenememeleri gibi sorunlar karşısında diğer ev işçisi kadınlarla bir araya gelip Türkiye'de ve Avrupa'daki ilk ev işçileri sendikasını kurma çalışmalarına başlıyorlar. On yıllar süren sendika kuruluş çalışmalarında nihayet 2013'te resmi olarak kuruluşunu gerçekleştiren İmece Ev İşçileri Sendikası'nda uzun yıllar boyunca başkanlık görevini yapıyor. Çalıştığı

yerde camdan düşüp ölen Fatma Aldal'ın ölümünün iş kazası olarak tanımlanması ve ev işçilerinin haklarını kazanmaları için yıllarca mahkeme mahkeme, şehir şehir dolaşiyor. Türkiyeli ev işçilerinin mücadelesini anlatmak için yurtdışında toplantılara katılıyor, mücadeleleriyle haklarında belgeseller yapıyor.

SENDİKA KURDU

"Daha anlatacak çok şeyim var" diyor ama şimdiki Yıldız'ı yaratanın yıllar önce tanıştığı sivil toplum kuruluşları olduğunu vurguluyor. "Köyde küçükken oya işledik, çeyiz yapardık. Diğer kızlara derdim ki ben öylesine işliyorum bunları. Çünkü ben başımı örtmeyeceğim, açacağım diyordum. Pantolon giymeye çok özeniyordum. Elbisemin altına gizliden abimin pantolonunu giyerdim. Bu hayallerimi ancak onlarca sene sonra gerçekleştirebildim. Çünkü güçlü hissettim, korkmamam gerektiğini anladım. Bu kadar yıl niye çekmişim, durmuşum, korkmuşum diye kendime de isyan ettim çoğu kez. Dernekte tanıştığım kadınlar olmasa ben bugün buralarda olmayabilirdim. Hala peçeli bir kadın olurdum. Dışarı nasıl bilmez olurdum. Dernek benim hayatımın dönüm noktası. Şimdiki yaşamımı onlara borçluyum."

Pandemi de durduramadı

Ülke çapında hemen herkese yardım elini uzatan Tülay Aktaş Gönüllü Kuruluşlar Güç Birliği'ni pandemi dönemi de durduramadı. Aksine, Güç Birliği salgın sayesinde dijital döneme adım atarak, yeni bir çok projeyi hayata geçirdi, daha çok kitleye ulaştı

Gökdeniz ENGİN

1990 yılın-da İzmir Valisi olarak görev yapan Kutlu Aktaş'ın kıymetli eşleri Tülay Aktaş'ın vefatının ardından O'nun sosyal sorumluluk projelerini sürdürmek ve anısını yaşatmak amacıyla kurulan Tülay Aktaş Gönüllü Kuruluşlar Güç Birliği, sadece İzmir'de değil ülke genelinde çalışmalarını sürdürüyor. Pandeminin dahi bu çalışmalara engel olamadığını belirten Dayıoğlu, aksine salgın sayesinde dijital çağa adım atarak yeni yöntemler geliştirdiklerini ve çalışmalarını durdurmadıklarını belirtti.

Aynı zamanda daha önce Anne Çocuk Eğitim Vakfı İl Temsilciliği'nde de görev alan ve İzmir'deki sosyal sorumluluk çalışmaları ile birçok hayata dokunan Fatoş Dayıoğlu, platformun çalışmalarını anlattı. İzmir'de sivil toplum kuruluşlarını güçlendirmek ve birlikte iş yapma becerisini geliştirmeyi hedeflediklerini belirten Dayıoğlu platformun gerçekleştirdiği projeler hakkında şu bilgileri verdi:

KURUMLARLA İŞ BİRLİĞİ

"Birçok projeye destek veriyoruz. Bu projeler içinde Ege Üniversitesi Hastanesi Onkoloji Servisi yataklı bölümünün ve radyasyon onkoloji servisinin açılmasında kamuoyu bilgilendirmesi yaparak bir bilinç oluşturduk. İzmir Emniyet Müdürlüğü'nün uyuşturucu ile mücadele kampanyası çerçevesinde eğitimler verilmesinde iş birlikleri yaptık. Milli Eğitim ve UNICEF iş birliği ile gerçekleştirilen "Haydi Kızlar Okula" kampanyasının yürütülmesinde destekler sağladık. Yerel Yönetimler ve Afet Platformu iş birliğiyle İzmir depremi sonrası depremedelere maddi ve manevi destek için alanda çalışmalarını

Fatoş Dayıoğlu

yapılması, Tülay Aktaş Gönüllü Kuruluşlar Güç Birliği üyelerinin katkıları ile Ege Orman Vakfı öncülüğünde 1000 ağaçlık koruluk oluşturulması ve daha birçok projeyi hayata geçirerek her alanda hayatlara dokunduk ve farkındalık yarattık".

HAYAT FELSEFEM HİZMET

Devam etmekte olan projeler hakkında da bilgi veren Dayıoğlu "Corona günlerinde İyilik Platformu kuruluş çalışmalarında bulunmak, COVID-19 sürecinde vatandaşların ve kamunun ihtiyaçlarının karşılanmasına destek vermek istiyoruz. SMA hastalığı konusunda kamuoyunu harekete geçirme ve farkındalık çalışmaları yapmak da çok önemseydiğimiz projelerimiz arasında" dedi. Hedeflerinin İzmir'de daha çok STK'ya ulaşmak olduğunu belirten Dayıoğlu, gönüllü sayısını çoğaltarak dijitalleşme adımları, STK'da kurum kapasitesi geliştirme eğitimleri ve uygulamaları, stratejik planlama gibi konularda projeler geliştirilmesine öncülük etmek istediklerini ifade etti.

Sivil toplum kuruluşlarında görev almanın kendi hayatını da büyük ölçüde

değiştirdiğini ifade eden Dayıoğlu, bu değişimi şu sözlerle anlattı:

"Şu anda hemen hemen yaşamımın yarısından fazlası olan 36 yılım sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak geçti. Ailemin bana çocukluğumdan itibaren insan ilişkilerinde çok önemli katkıları olmuştur. Annem ve babam, hayatları boyunca çevrelerindeki zorda olan insanlara ellerinden geldiği kadar maddi ve manevi destekte bulunmaya çalışmışlar. Biz 7 kardeş bu ortamda büyüdük.

Ne mutlu bana ki, kendi yuvamı kurduktan sonra eşimle de bu geleceği devam ettik ve kendi çocuklarımızı da bu çerçevede yetiştirdik. Sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllü çalışmalarım bu nedenle bana kat be kat yeni değerler kattı. Bunlardan en önemlilerinden biri AÇEV'dir. Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın 12 yıl İzmir'deki yetişkin okuma yazma programındaki gönüllü çalışmalarım sırasında dokunduğumuz kadınlarımızın hayatında yarattığımız farkındalıklar ve bu konudaki ilerlemeleri benim de hayatıma çok şey katmıştır. Bu yüzden hiç pes etmeden bugüne kadar elimden geldiğince topluma hizmet etmek, hayat felsefem olarak devam ediyor."

OKUL ANNESİ OLDU

Fatoş Dayıoğlu, sivil toplum kuruluşlarında çalışmalarda bulunurken unutamadığı bir anısını şöyle anlatıyor:

"Dernek çalışmalarım sırasında Karşıyaka çocuk yuvasını ziyarete gitmiştik. Yuva Müdürü çocukların doktor annesi İnci Hanım, ilkokul birinci sınıfına giden ve yuvaya dedesi tarafından kurum bakımı hizmeti alması için getirilen, annesi vefat etmiş çok akıllı, fakat çok yaramaz bir çocuğun desteğe ihtiyacı olduğunu aktardı. Ben hemen ertesi gün tanışmaya gittim. En

çok istediği okula onu da sormaya gelen bir annesinin olmasımı. Tüm hırçınılığı bu yüzden. Ben de o çocuğumun 'Okul Annesi' oldum. Benim, onun için okul ziyaretine gitmem, öğretmenleri ile konuşmam ve okuma yazmayı sökmeye için bire bir ders çalışmamız, arada kızıyla birlikte gezmeye gitmemiz büyük bir değişim geçirmesine neden oldu. Arada biraz kopsak da evlendikten sonra çocuklarıyla buluştuk ve halen bu buluşmalarımız devam ediyor”.

GENÇLERİ TEŞVİK ETMELİ

Gençlere sivil toplum ruhunun aşılmasının çok önemli bir konu olduğuna dikkat çeken Dayıoğlu, “Gençlere STK ruhunu aşılacak çok önemli. Aslında çok güzel çalışan gençler var. Tabii yeterli değil. İşte burada bizlere çok büyük görev düşüyor. Gençleri bu konuda teşvik etmek ve görev vererek faaliyetlerimize katılmalarını sağlamak faydalı olabilir. Onlara yaratıcılıklarıyla yeni teknolojileri kullanarak STK'ları çok daha ileriye taşımaları için fırsat verilmelidir. Son yıllarda üniversitelerdeki sosyal sorumluluk dersleri bazı lise ve ortaokullarda var. Daha da küçük yaşlarda bu konular, çocuklara işlenebilir. Uygulayan kreşler, ana okulları elbette var. Tabii aile de bu konuda çok önemli. Dileğim şu ki tüm eğitim kurumları gönüllülüğü önemseyip çocuk yaşta gönüllü eğitimlerini işlesin” dedi.

OLUMLU BAKIŞ AÇIŞI

Tülay Aktaş Gönüllü Kuruluşlar Güç Birliği sayesinde birçok hayata dokunduklarını da belirten Dayıoğlu, özellikle geçtiğimiz yıl yaşanan İzmir Depremi'ni hatırlatarak “İzmir depreminde çok çabuk organize olup ilk acil desteği verdiğimiz vatandaşlarımızın psikolojilerini görünce Güç Birliği'mizin hayatlara nasıl dokunduğuna şahit olduk” diye konuştu.

İzmir'de STK'lara bakış açısının diğer

illere göre daha olumlu olduğunu belirten Dayıoğlu sözlerini şöyle sürdürdü:

“Bence İzmir birçok çalışmanın başlangıç merkezi. İzmir'deki birçok kadın derneği ve farklı görüşleri olan kuruluşlarla birlikte İzmir Kadın Platformu yıllar önce ilk İzmir'de kuruldu. Bizler kurucularydık ve çok güzel çalışmalar sergiledik. O zaman birlikte çalıştığımız, Türk Anneler Derneği ve Türk Kadınlar Birliği'nin İzmir'deki tüm şubeleri, Türk Kadınlar Konseyi Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Çağdaş Kadınlar Derneği olarak burada hep denge vazifesi gördük. 8 yıllık

eğitim için İzmir'de imza kampanyası başlattık ve diğer illerde de toplanan 100 bin imzayı Ankara'ya TBMM'ye sunduk. Tüm bu çalışmalar sonucunda çok güzel sonuçlar elde ettik. Tabii tüm bu çalışmalarda üyelerimizi, çevremizi bilgilendirip onların desteğini sağladık. İzmir halkımız hep yanımızdaydı. Bıraktığımız iz onlarda kalıcıydı”.

SİVİL DÜŞÜN DESTEĞİ

Tülay Aktaş Gönüllü Kuruluşlar Güç Birliği olarak Avrupa Birliği destekli projeleri olduğunu da aktaran Fatoş Dayıoğlu son olarak şunları söyledi:

“Tülay Aktaş Gönüllü Kuruluşlar Güç Birliği adına bu yıl AB Sivil Düşün'den destek aldık. Bugüne kadar kendi imkanlarımızla duyurmaya gayret ettiğimiz çalışmalarımızı, içimizde bulunan genç arkadaşlarımızın motivasyonu ile proje çerçevesinde toparlayıp videolarla daha geniş çevreye duyurmaya çalıştık. Bizim için çok güzel kalıcı bir tanıtım oldu. Ayrıca Güç Birliği'nin içinde bulunan dernek ve vakıfların bazıları AB projelerinden destek alarak çalışmalar yaptı ve yapıyorlar. İşte bizler Güç Birliği olarak bu projelere destek vermek duyurulmasını ve ortak çalışmalar konusunda diğer STK'ların destek sağlaması konusunda gayret gösteriyoruz.”

Gazetecilerin hak arayışı

Gazetecilik mesleğinde sendikalaşma oranı ülkedeki diğer iş kollarına göre yarı yarıya daha az olmakla birlikte gazetecilerin sorunları her geçen gün çığ gibi büyüyor. Gazetecilerin sendikaya bakışını ve sendikaların hak arayışını TGS Başkanı Gökhan Durmuş ve DİSK-Basin İş Başkanı Faruk Eken değerlendirdi

Kübra DERİN

TÜRKİYE'DE kayıt dışı çalışanlarla birlikte yaklaşık 35 bin gazetecinin var olduğu tahmin ediliyor. Buna karşın, ülke genelinde sendikalaşma oranı yüzde 14,1 iken basın, yayın ve gazetecilik iş kolunda sendikalaşma oranı ne yazık ki yüzde 8,4 ile genel sendikalaşma oranının yarısı seviyesinde. Siyasal atmosferde haber yapmalarının engellendiği, mesleklerini icra ettikleri için gözaltına alındığı, yaptıkları haberler dolayısıyla cezalandırıldıkları süreçte gazetecilerin çalışma hayatına bir de Covid-19 pandemisiyle birlikte uzun çalışma saatleri eklendi. Bu koşullarda gazetecilerin iş güvenceleri ve sorunlarının çözümü ise sendikalaşmadan geçiyor. Peki dağ gibi sorunlara karşın gazetecilerin bu sendikalaşma oranı neden hâlâ bu denli düşük? Bu sorunun yanıtı için Türkiye Gazeteciler

Faruk Eken

Sendikası (TGS) Başkanı Gökhan Durmuş ve DİSK-Basin İş Başkanı Faruk Eken'in değerlendirmelerini aldık.

Basın Yayın Gazetecilik iş kolundaki 95 bin çalışanın yaklaşık 7 bininin sendikali olarak çalıştığını paylaşan TGS Başkanı Gökhan Durmuş, bu oranın tamamının gazeteci olmadığı notunu ekliyor: "Gazetecilerin yüzde 8,45'i sendikali. Tabii bu oranın tamamı gazeteci değil. Ambalaj ve matbaa sanayiinde çalışan işçiler de bu oranın içerisinde. Sadece gazetecilerin sendikalılık sayısına bakarsak ancak 3 bininin sendikali olduğunu görüyoruz."

Gazeteciler arasında örgütlülük oranının tüm sektörlerle kıyaslandığında bu kadar düşük olmasının başlıca sebebinin medya sektöründeki değişim süreci olduğuna işaret eden Durmuş, "1990'larda sendikaların sektörden tasfiyesinin ardından bireyselleşmenin ön

plana çıkartılması, medya patronlarının başkaca işlerini daha rahat yapabilmek için gazeteleri satın almasının etkili olduğunu düşünüyorum. Kamudan ihale almak için gazeteleri bir araç olarak kullanan patronlar gazetecilerin haklarına ve sendikaya saygı göstermediler. Sendika karşıtı söylemler, bireysel kurtuluş hikayeleri, gazetecileri omuzdaş olmaktan çıkartıp birbirine rakip hale getirdi. Bunların toplamında ise sendikalılık oranı buralara kadar düştü" diye konuştu.

ÖRGÜTLENME KÜÇÜMSEYİYOR

DİSK-Basin İş Başkanı Faruk Eken de Durmuş ile benzer sürece referans vererek "1980'lerin sonu ve 1990'ların başında medyada yaşanan tekelleşme sendikal örgütlenmeye en büyük zararı verdi. Özellikle Doğan ve Bilgin grupları sendikayı tasfiye etmek için özel çaba gösterdiler. Günümüzde ise medyanın yüzde 90'ına yakını doğrudan iktidar kontrolünde veya ona biat etmiş durumda. Bu yüzde 90'dan ekonomik

büyüklüğü kastediyorum. Gazetecilerin büyük bölümü hala bu medya kuruluşlarında çalışıyor ve örgütlenmeleri çok güç. Yakın zamanda Hürriyet gazetesinde sendikalaşma çabasının nasıl sonuçlandığını gördük. 45 gazeteci hemen işten atıldı” dedi.

Ayrıca gazetecilerin de sendikalaşmaya bakışında yıllar içerisinde farklılık olduğunu paylaşan Eken, “Tabii bir de yapısal bir sorun var, gazeteciler örgütlenmeyi küçümsüyor, kendilerini bir işçi, çalışan olarak görmüyor” dedi. Birbirlerini kollayan iktidarların ve iş verenlerin, sendikal örgütlenmeye karşı büyük bir dayanışma içerisinde olduğunu da ekleyen Eken, OHAL’in de (Olağanüstü Hal) bu süreci perçinlediğini ifade etti. Eken, “Sektörde patronların ve hükümetlerin keyfi tutumu, gazetecileri itibarsızlaştıran söylem ve davranışlara karşı gazetecilerin son yıllarda

sendikalaşmaya yine de sıcak baktığını söyleyebiliriz. Açıklanan verilerde oransal olarak hâlâ sendikalaşma düşük görünse de yıllar içerisinde artış olduğunu görmemek elde değil. Gazetecilerin mesleklerinin yapılmasını engellemeye varan birçok soruna karşın gazeteciler bir şekilde sendikalarda buluşuyor ve mesleklerini güvenceli koşullarda icra etmek için mücadele etmeye yöneliyor” diye ekledi.

YENİ BİR MEDYA DOĞUYOR

Gökhan Durmuş

Durmuş da “Gazetecileri uzun yıllardır hor gören davranışlar nedeniyle meslek olarak dipleri görenek itibardan ücrete, iş güvencesinden basın özgürlüğünün yok edilmesine kadar baskı altında kalan gazeteciler arasında sendika fikri son yıllarda yeniden yayılmakta” diyerek bu görüşü destekliyor. Somut örneğini de Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak son iki

Basın Özgürlüğü Raporu

TGS Basın Özgürlüğü Raporu’nda öne çıkan unsurlar:

TGS’nin SGK’dan edindiği verilere göre ülkemizde 23.306 gazeteci var.

TÜİK verilerine göre 2020 yılında genel işsizlik oranı %13,2 iken gazetecilik mezunları içinde işsizlik oranı %27,7. Güvencesiz ve sigortasız çalışanlar da dâhil edildiğinde gazeteciler içindeki işsizlik oranı %35-40 seviyesine yükseliyor.

43 gazeteci, gazetecilik faaliyeti nedeniyle cezaevinde.

‘Koronavirüs tedbirleri’ bahane edilerek cezaevindeki gazetecilerin hakları ihlâl ediliyor. Gazeteciler aileleri ile iletişim kuramıyor, sosyalleşemiyor, dışarıdan haber alamıyor, sağlık hizmetlerine erişemiyor, kötü hijyen koşullarında cezaevinde tutuluyor.

Gazeteciler en çok ‘Silahlı Örgüt Üyeliği’ ile ‘Terör Örgütü Propagandası Yapmakla’ suçlanıyor.

yılda 7-8 medya kuruluşunda örgütlenedikleri ve imzaladıkları toplu iş sözleşmeleriyle veriyor. Durmuş, “Her geçen gün sendikamıza artan bu ilgi ile gazetecilerin çok kısa bir süre içerisinde sektör genelinde sendikalılığı yeniden hakim kılacağına inanıyorum” diyerek temennisini paylaştı. Durmuş, gazetecilerin özgürce yazabilmek ve geçinebilecekleri bir ücret alabilmeleri için sendikalaşmaya ihtiyacı olduğunu, güvenceli çalışmanın böyle mümkün olacağını da sözlerine ekledi.

Gazeteciliğe, basın ve ifade özgürlüğüne yönelik baskıların dayanılmaz boyutlara vardığını belirten Eken ise; “Baskılara karşı gazetecilerin bir direnişi, karşı çıkışı da var ve bu direniş bizler için en büyük umut” dedi. Gazetecilerin bu siyasi atmosferde karşı çıkışlarının anlamlı olmasının tek yolunun örgütlenmek olduğunu vurgulayan Eken, “İktidar medyasının artık toplumda hiçbir karşılığı yok. TV kanalları izlenmiyor, gazeteleri okunmuyor. Toplum haber alma ihtiyacını alternatif mecralardan gideriyor. Türkiye’de yeni bir medya doğuyor. İşte bir umut da bu. Yeni doğan medyanın örgütlü, sendikalı olması gerekiyor. Aksi takdirde hiçbir şey değişmez” diyerek sözlerini noktaladı.

Son bir yılda:

57 gazeteci toplamda 144 gün gözaltında kaldı. 6 gazeteci gözaltındayken darp edildi.

101 gazeteci hakkında soruşturma açıldı.

128 davada 274 gazeteci yargılandı. Gazeteciler toplam 226 yıl 8 ay 25 gün hapis cezasına mahkûm edildi.

TGS 12 cezaevinde 35 gazeteciyle görüşerek hak ihlallerini kayıt altına aldı.

44 gazeteci fiziksel saldırıya uğradı; 23 gazeteci sözlü olarak tehdit edildi.

62 haber sitesine ve 1411 haber içeriğine erişimin engellenmesine, 13

haber içerikten çıkarılmasına karar verildi.

RTÜK marifetiyle toplam 7.488.851,00 TL idari para cezası ve 41 defa yayın durdurma cezası verildi.

2019’da 892, 2020’de 322 basın kartı iptal edildi. TGS’nin İletişim Başkanlığı’ndan edindiği verilere göre 15.104 kişide Cumhurbaşkanlığı basın kartı var.

BİK gazetelere toplam 212 gün ilân kesme cezası verdi. Cumhuriyet’e 90, Evrensel’e 63, BirGün’e 39; Sözcü ve Korkusuz’a ise toplamda 20 gün ilân kesme cezası verildi.

This project is financed by the European Union
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

Güçlü Gazeteci Özgür Medya Projesi

Projenin Genel Amacı

“Türkiye’de basın özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı için elverişli ortamın geliştirilmesi.”

Projenin Özel Hedefi

“Daha güçlü bir savunuculuk, güçlü gazeteciler ve medya özgürlüğü için güçlü bir dayanışma.”

Bu proje ile TGS (Türkiye Gazeteciler Sendikası) ve İGC (İzmir Gazeteciler Cemiyeti), gazetecileri mesleki becerilerini geliştirmelerine, hakları konusunda farkındalık yaratmaya ve aralarındaki dayanışmayı güçlendirmeye destek vererek medya özgürlüğüne yönelik küçülme alanını ele almayı amaçlamaktadır. Proje süresi 44 ay olup, Ocak 2019’da başlamıştır.

Proje kapsamında Gazeteciler ile dayanışmayı güçlendirmek ve demokratik toplum olmanın temeli olan basın özgürlüğü faaliyetlerinin desteklenmesinin yanı sıra Gazetecilere yönelik meslek eğitimi, dil atölyeleri, meslek hakları atölyeleri ve işgücü piyasasına tekrar entegrasyonlarını kolaylaştırmak için Basın Akademisi oluşturulması gibi yeni hizmetler sunarak sektör dışında kalanlara ve mesleğini sürdürenlere yönelik işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun eğitimler düzenlenmektedir.

Telif Desteği kapsamında serbest ve/veya işsiz gazetecilerin geliştirdikleri içerikler (makale, röportaj, video vb) Yayın Kurulu tarafından değerlendirilmekte ve gerektiğinde mentor desteği verilmektedir. Belirlenen kriterleri karşılayan içerikler için telif ücreti ödenmekte ve yayınlanmaktadır.

Proje Hedefleri ve Faaliyetler

1. Risk altında olan gazetecilerin korunması ve basın özgürlüğü için dayanışmanın artması Gazetecilerin adalete erişimlerinin desteklenmesi:

Mahkeme İzemeleri,
Adalete erişimin aktif olarak güçlendirilmesi için yasal destek,
Cezaevi Ziyaretleri, İzleme Raporları

Kamuoyu farkındalığı ve dayanışma girişimleri:
Özgür Yayın ve Özgür Basın Kampanyaları,
Uluslararası Lobi ve Savunuculuk Faaliyetleri,
Diğer İllerde Paydaş Toplantıları

2. Gazetecilerin istihdama ve sektörde korunmalarına yönelik desteklerin verilmesi

TGS ve İGC Basın Akademileri:
Çalışma alanları, Stüdyolar, Eğitim alanları

**Gazetecilerin Mesleki Yeterliliklerinin ve
Mesleki Haklar Konusunda Kapasitelerinin Artırılması:**

Mesleki Eğitimler,
Yabancı Dil Eğitimleri,
Psikolog Desteği,
Telif Desteği,
TGS Yardım Hattı ve Mesleki Haklar için Doğrudan Yardım, Haklarımız Kampanyaları

